

Nemunas

Nr.3
(321-762)

2011 m.
sausio 20-26 d.

Kaina 2,50 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Aleksandras RODČENKA. „Motina“.

Keistasis optimizmas

2 p.

Kauno Laiptai
3-8 p.

Proza
Violeta ŠOBLINSKAITĖ ALEKSA
Nijolė KEPENIENĖ

Poezija
Gintaras PATACKAS

Kūrybinė
drąsa
ir baimė

Gintaras BLEIZGYS

Užkeiktoji

Apžvalgos ratas

Valdemaras KUKULAS

Vidutinybės
vidurkis

Alfas PAKÉNAS

Tas baltas
knygos
švytėjimas...

9 p.

Vilniaus
langas

10 p.

Keistasis optimizmas

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Sausio 14 d. Kauno fotografių galerijoje atidaryta žymiausių Rusijos fotomenininkų darbų paroda „Optimizmo epocha. Sovietinė 1920-1939 m. fotografija“, kurioje pristatomos trys pagrindinės fotografijos srovės, vyvavusios šioje šalyje po Spalio revoliucijos iki Antrojo Pasaulinio karo. Viskas aišku ir tikslu, tačiau vėliau šiu fotografių likimai panryja į keistą istorinį rūką. Vadinasi, buvo ir priežascių. Tokių, kurios leidžia jų fotografijas šiandien apžiūrinėti nepakreipus žvilgsnio, be jokių nuolaidų laikotarpio sąlygomis, konteksto korekcijų ir panašiai.

Parodą surengė Rusijos fotomenininkų sąjunga, agentūra „Foto-Sojuz“ bei Rusijos valstybiniai liaudies kūrybos namai. O pasižiūrėti susirinko daugybė jaunimo, kuriam tai galimybė istoriją mokyti „gyvai“. Kauno fotomenininkų sąjungos pirmininkas Gintaras Česonis parodą pristatė kaip gana unikalą: „Tai yra viena iš parodų, apie kurią galima ilgai svajoti, bet taip niekada ir nesurengti. Praėjusiais metais Lietuvoje lankėsi Rusijos fotomenininkų sąjungos pirmininkas ir atsivežė daļi kolekcijos. Susiklostė palankios aplinkybės, greitai sureagavome, ir ši profesionali, labai gerai parengta paroda iš Vilniaus atkeliavo į Kauną.

Tai žymiausiai Rusijos fotografai, labiausiai išgarsinę savo šaliess fotografijos meną. Kaune galime pamatyti tuos, kurie irasyti į visas svarbiausias fotografijos enciklopedijas. Mane stebina, kaip šie autorai tam tikru metu sugebėjo taip smarkiai aplenkti savo laiką. Visos šios fotografijos galėtų būti padarytos ir šiandien, tik būtų ne juodos ir Baltos, o spalvotos. Tuo metu Rusijoje formavosi srovės ir mokyklos, kurias ideologija vėliau sunaikino. Fotografai likusių savo gyvenimo dalį praleido tremtyje be fotoaparato. Tuomet fotografijos niekas nelaikė menu. Net ir Lietuvoje po Antrojo Pasaulinio karo fotoaparato turėjimas buvo suprantamas beveik kaip nu-

Aleksandras RODČENKA

sikaltimas. Taip ir liko vien ideologijai paranki fotografija.“

Parodoje stengiamasi atspindėti tris tuo metu vyvavusias fotografijos kryptis. Rusijos *piktoralinei* fotografijai atstovauja Aleksandras Grinbergas. Ši, arba „saloninė“, fotografija, kurią išpopuliarino didžiausia ikirevoluciinė Rusijos fotografijos draugija, remėsi europinėmis tapybos tradicijomis ir to laiko kritikų buvo įvardijama kaip buržuazinės ideologijos atspindys. Jei prisiminsime, kad anksčiai abejota, ar nuotraukos apskritai yra menas, darsi aiskiai, kodėl buvo pasitelktas *piktoralinis* metodas – juo dirbant daryta viskas, kad fotografijaaptų panaši į dailės kūrinį. Pagrindiniai šios krypties atstovai buvo A. Grinbergas, Nikolajus Andrejevas ir Vasilijus Ulitinas. Konstruktivistų fotografiją pristato Aleksandras Rodčenka, Boriss Ignatovičius, Elizabetė Ignatovič bei Michailas Prekeris. „Kairiajų“ fotografiją propagavo „LEF“ („Kairysis menų frontas“) ir menininkų grupė „Spalis“, kurioms atstovavo A. Rodčenka ir B. Ignatovičius. Jie, pasitelkę konstruktivinę kompoziciją, bandė kurti dinamiškas vizijas. Šiu fotografių pastangos pasitarnavo fotografinės kalbos raidai, tačiau tai nepadėjo išvengti sovietinių kritikų atakų. 1932 m. pabaigoje grupė „Spalis“ buvo apkaltinta formalizmu, o

jos veikla sustabdyta. Tuometinio sovietų reportažo autorai: Arkadijus Šaicetas, Emanuelis Evzerichinas, Markas Markovas-Grinbergas, Semionas Fridlandas, Georgijus Petrusovas ir Ivanas Šaginas. Valdiniuose laikraščiuose ir žurnaluose dirbantys naujieji sovietiniai fotografai fotoreportažą naudojo kaip ideologinės kovos įrankį ir propagavo gamybos, žemės ūkio ir kitus kasdienio gyvenimo laimėjimus. Tokią fotografiją įsivaizduojame lengviausiai, jei tik ištengiamo atmintį perkelti į kažkada vartytus laikraščių puslapius.

„1920-1939 metai Rusijos fotografijos istorijoje buvo vieni dramatiškiausių XX amžiuje. 1917 metų revoliucija, skelbdama naują socialinę santvarką, remėsi socialinės lygibės ir teisingumo ideologija. Naujasis režimas, siekdamas įtvirtinti iškeltas idėjas, pasitelkė galingą propagandą. Bolševikiniai šukiai kurti kitokį pasauli patraukė didelę dalį Rusijos intelektualų“, – teigia parodos organizatoriai, įvardydami fotografijų atsiradimo kontekstą.

Deja, visi pradėti darbai ir meninės paieškos labai greitai nutrūko, nes ideologija ir socialistinio realizmo teorija tapo pagrindine ir, galima sakyti, vienintele darbų ašimi. O fotografijų gyvenimai pasisuko visiškai nepageidautina linkme: „1930 m., dar prieš uždarant grupę „Spalis“, buvo išformuota Rusijos fotografijos draugija, o jos lyderiai Aleksandras Grinbergas ir Vasilijus Ulitinas apšaukti liaudies priešais ir išsiuisti į stalinines darbo stovyklas. Arkadijus Šaicetas dar ilgai buvo NKVD (Vidaus reikalų liaudies komisariato) persekiojamas. 1932 m. proletarinė fotografijos idėja, kaip ir visas proletarinis menas, prarado savo svarbą.“ Po revoliucijos kilęs entuziastingas optimistinio meno sąjūdis, kuris remėsi žmonių tikėjimu aukštais idealais ir šviesesniu rytojumi, prasidėjus totalitarinei kultūros procesų kontrolei, greitai išsigimė.

Fotomenininkas Romualdas Po-

Markas MARKOVAS-GRINBERGAS

žerskis parodą apibūdina, atsižvelgdamas ir į Rusijos, ir į pasaulinį kontekstą: „Rusijos fotografijos sąjunga visai nesenai šventė dvidešimtmjetį, todėl ir surengė tokią svarbią parodą. Lietuvos fotomenininkų sąjunga pernai šventė keturiasdešimtmjetį – taigi mes duktart vyresni. Labai džiugu, kad Rusijos sąjunga sugebėjo surasti negatyvus, suburti fotografus. Šios fotografijos – ne originalai, kurie be galio brangūs, bet kopijos, padarytos iš negatyvų. Tačiau ir juos, vis dažniau iškeliaujančius į užsieni, surasti ir nupirkti nėra paprasta. O archyvą sukaupti yra labai svarbu.“

Eksponuojamas fotografijos periodas labai intensyvus, esminis, todėl prie jo nuolat grižtama. Net užsienyje pristatomas Aleksandras Maciakauskas dažnai lyginamas su A. Rodčenka. Galima sakyti, jie abu

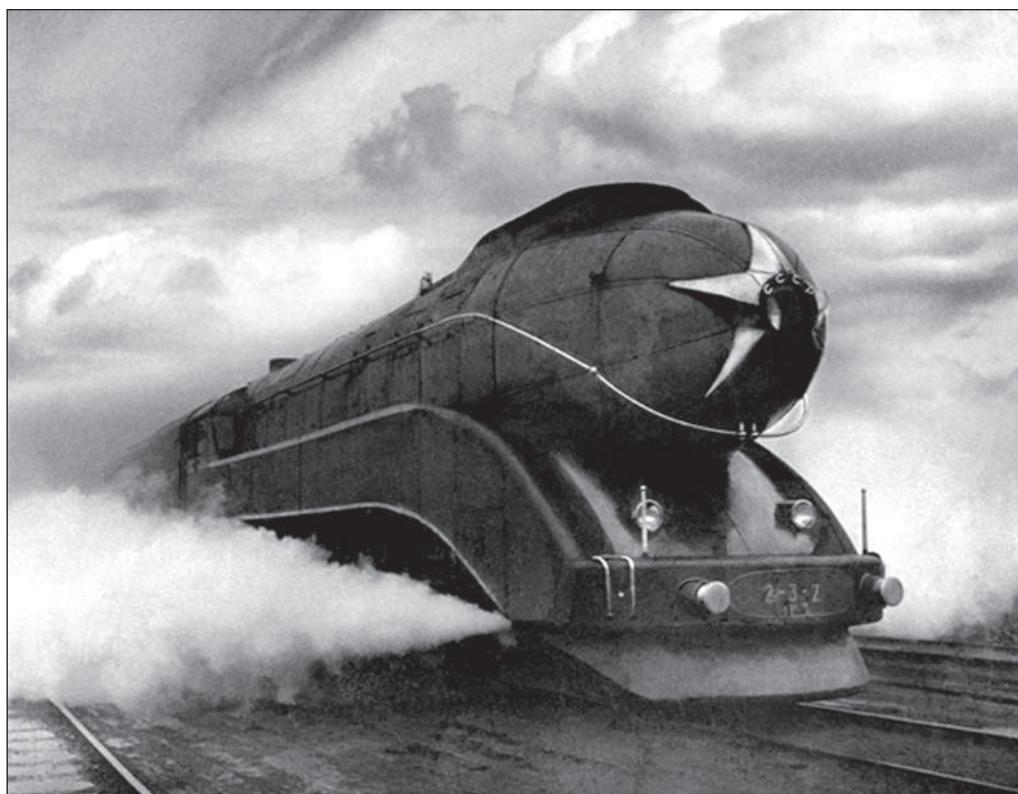
yra žymiausi Tarybų Sąjungos fotografai, ypač Amerikoje. Konstruktivizmo, ekspresyviosios fotografijos atstovai.

Beveik visi parodoje pristatomomi fotografai buvo represuoti. Visų likimai labai skaudūs. A. Rodčenka buvo išsiustas į Belomorkanalą ir iki mirties sekamas. A. Grinbergas fotografavo aktus, todėl juos slėpė, niekam nerodė, nes už tai būtų patekęs į Sibirą. Dalis šios parodos fotografijų kurtos labai pavojingomis sąlygomis. Net karų reporteriai visuomet turėdavo nešiotis granatą, kad patekėti į nelaisvę galėtų susisproginti kartu su fotoaparatu.

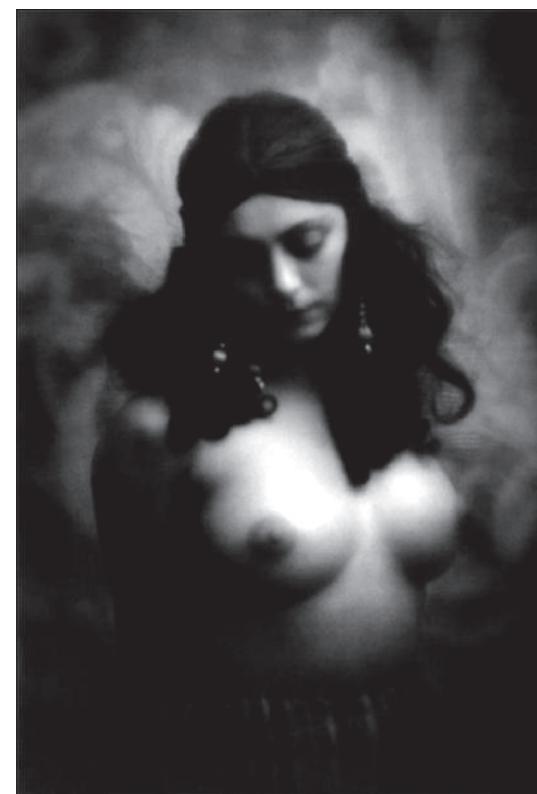
Žvelgiant meniniu požiūriu – kai kas yra perimta iš amerikiečių. Tuomet buvo daug fotožurnalistų, kurie demonstravo sparčią Amerikos raidą, dangoraižių statybas, kelių tiesimą ir panašiai. Rodė, kokia galinga ši šalis. 1933 m., kai į valdžią atėjo Adolfas Hitleris, fotografija išgyveno pakilimą ir Vokietijoje. Ten taip pat suklestėjo ideologinė režisuota dokumentika. Tačiau šalia visada egzistavo humaniškasis žurnalizmas. Šioje parodoje regime daug pataikavimo ideologijai, tačiau formas pojūtis beveik nepriekaištingas. Gal tai Rusijos kino, kuris buvo labai fotografiškas (kiekvienas kadras galėjo tapti fotografija), itaka. Parodoje nuotraukos labai ekspresyvios, itin netiketė rakursų. Manau, ši fotografija išskiriaria pasauliniame kontekste. Siuo metu ideologiją galime atmetti ir grožėtis puikia menine forma. Tuo pačiu laiku Lietuvos fotografija buvo labai primityvi – kaip žmogus stovėdavo, taip jis ir fotografuodavo. Skirtumas milžiniškas.

Džiugu matyti, kad fotografijos spaudsintos ne ant plastiko, o tikro bromo sidabro popieriaus. Tai tikri muziejiniai eksponatai, nes šis popierius ilgaamžis, net veikiamas šviesos nekeičia atspalvių.“

Paroda galerijoje veiks iki vasario 10 d.

Arjadijus ŠAICETAS

Aleksandras GRINBERGAS

Violeta ŠOBLINSKAITĖ ALEKSA

Kelionė i Pradžią

Asmeninio archyvo
nuotrauka

Jis eina ir eina, ir eina. Kiaurų dieną, iki vakaro tamsos, kol suima tikras, nebeatšaukiamas, iš kojų griaunantis nuovargis. Tada sustoja. Nuolankiai atgula poilsio. Prieš užmigdamas dar apmasto, ką perdiens buvo matęs. O mato daug. Nes moka būti akylas.

Kartais dienos reginiai sugrižta, atskartoja sapne. Tuomet pasijunta nekaip – jam per daug įspūdžių. Praplėšes akis svarsto: gal siandien ilstėtis? Apsimesti serganciu ir niekur neiti? Va taip – imti ir iš viso nekilti iš lovos? Bet paskui jis pasirąžo, nuveja šalin savo tingulį ir kiša blauzdas į kelnių klešnes... Juliukas kyla, vos tikтай aidūs garsai koridoriuje praneša, kad išaušo naujas rytas. Net pusryčius, ir tuos, valgo jau eidamas, kad negaištų brandaus laiko niekams. Todėl neverta, net jei labai norėtumėte, siūlyti Juliukui kokio nors šilto maisto. Jokių košių, jokių kiaušinių! Ir jau tikrai jokių arbatai ar kavų! Duonos rieki, sūrio kąsnis, kartais dešros ga-

liukas – tai viskas, ko Juliukui reikia. Atsigers, kai ištrokš, iš plokščios gertuvės, kurią kas rytas prisipila vandens iš čiaupo.

Juliukas nėra išrankus maistui nei gérimumi. Jam reikia eiti. Nes jo keilia labai tolimas.

Šiandien kelyje Juliuko laukė malonusi surprizas – sutiko priešpriesiai ateinančią jauną merginą, vilkinčią žalsvą drabužį iš plonos, maloniai kvepianties medžiagos.

– Laba diena, – pasisveikina kuo mandagiausiai, nes žino, kad vyros, sutikės moterį kelyje, turi elgtis padoriai.

– Labas, – atsiliepia sutiktoji. – Kaip gyvuoju?

– Malonu, kad paklausėte. Gerai gyvuoju.

Kas pasakytu, kad Juliukas nemoka elgtis, nepaiso kelio etiketo?

– Mano vardas Austėja. O tavo?

– Juliukas.

– Vis eini?

– Einu.

– Galėtume pasišnekučiuoti...

– Galėtume... Tik labai gaila, kad mudvien nepakelui.

– Kodėl taip manai?

– Jūs juk einate ten, kur aš jau buvau...

– O jeigu tave palydėčiau?

– Atgal?

– Kodėl – atgal? Iš priekij...

– Iš priekij – tik man. O jums juk reikėtų atgal eiti.

– Nieko baimaus, Juliuk. Man vi-

sai nesunku pargržti...

– Grįžti neįdomu. Juk viską jau žinai, viską matei...

– Tai gal prisėstume?

– Ne, ne... Labai atsiaprashau, bet sėdinėti negaliu. Man laikas brangus. Mano keliai tokis tolimas...

– O kur iš tikrujų tu eini, Juliuk? Ir ką norėtum prieiti, jeigu ne paslapstis?

– Neturiu jokių paslapcių. Visi žino, kad einu į Pradžią. Gal jūs ištroškusi? Mano gertuvėje dar yra vandens...

– Ačiū, kad pasiūlei, bet gerti vi-

sai nenorui.

– O aš trūktelėsiu gurkšneli... Net burna man perdžiūvo su jumis čia bešnekant...

Juliukas atsuka gertuvės kamštučią ir nugeria keletą gurkšnių negardaus, vandentiekio vamzdžių rūdimis ir dezinfekciniu chloru trenkiančio vandens. Paskui gertuvę vėl kruopščiai užsuka. Vanduo keilyje – didelė vertybė, Juliukas tą žino.

– Ar papasakosi man, ką radęs, kai vėl susitiksim? – nusišypso Austėja, sulaukus, kol Juliukas numalšins troškulį, ir ištiesia jam traškų raguoli, perteptą marmeladu. – Čia tau, pietums...

– Dėkui, kai išalksiu, pravers... O aš neturiu ko jums duoti.

– Kitą kartą, Juliuk...

– Nebus kito karto. Nebesusitiksim daugiau. Juk aš jau baigiu prieiti. Ir vos tikтай prieisiu, viskas pasikeis. Viskas bus taip, kaip ir anksčiau. Nes aš ją perspėsiu – ir ji neskins to vaisiaus. Nevalgys pati ir neduos savo vyru. Ir jiedu neisprotės. Ir nenusigas savo nuogumo. Ir nebus išstumti į žemę. Ir negimydys Abelio su Kainu... Ir pasaulis galės ramiai kvėpuoti – vėl erelis glausysis prie liūtės, o vaikai galės žaisoti šalia gyvačių urvų...

– Kas tau taip sakė, Juliuk?

– Niekas.

– Bet iš kur visa tai žinai?

– Iš kur, iš kur... Kas daug keiliauja, daug ir sužino. Sudie, Austėja...

– Pasikalbékime dar...

– Negaliu. Jau ir taip sugiaišau marias laiko. Aš tikrai labai skubu...

Jis nuėjo neatsigreždamas. Ne norėjo atsigrežti. Kad, neduokdie, neisigeisti dar kartelį stabtelėti. Kad neprisirištų prie mėlynakės merginos nepaprastai giedru veidu, vilkinčios žalsvą kostiumelių ir gai-viai, o vis dėlto kažkaip nuodėmin-gai kvepiančios.

Juliukui negalima prisirišti prie jokio žmogaus, net prie paties ma-loniusiojo.

Juliukui reikia eiti. Eiti ir eiti, ir eiti. Kiauras dienas, iki suteimsta ir suima tikras, nebeatšaukiamas, iš kojų griaunantis nuovargis.

Jau dylikti metai Juliukas taip eina. Vis pirmyn ir pirmyn. Aplinkui ilgą stalą, tvirtai priveržtą prie grindų. Čia nėra daugiau jokio baldo, tik tas vienas stalas. O dar – akiai malonios, raminančios freskos ant visų keturių sienų.

Juliukui smagu, kad per visą kelionę dar niekados savo kelyje nesutiko jokio vyro. Vyrai galėtų užtverti jam kelią. Vyrai greiti kabinėtis, aiškintis santykius, rungtyniauti... O moterys... Moterys nieko to nedaro. Tik pakalbina ir visados pasiūlo jam maisto. Argi ne įrodymas, kad jo einama teisingu keliu?

Taip, niekas kitas, be Juliuko, pasaulio neišgelbės. Jis labai gerai tą žino. Ir netgi didžiuojasi, nors išdidystė – nuodėmė. Tačiau jeigu jis, Juliukas, neprieis savo tikslu ir nenuvys šalin žalčio, įkalbėjusio Ievą, kad kiekvieno medžio vaisius geras valgyti, kas tą padarys? Kas ryšys tokiam ilgam keliui? Ir dėl ko? Dėl kitų žmonių laimės? Ne, dabartinių vyrai, net ir patys narsiausieji, susirūpinę visai kitais dalykais. O Juliukas jokių kitų rūpesčių neturi, tik pasaulio laimę. Todėl prieš vienuoliaka metų jis ir išsirengė į kelią. I labai labai tolimal kelią. Bet siandien, dar nė saulei nenusileidus – Juliukas žino, jis tą nuaučia – jo laukia kelionės, o taip pat ir pasaulio pabaiga. Graži pabaiga, po kurios stos visuotinė taika: nudžius nagai ir snapai ereliams, išbyrės dantys liūtams...

Gal ir gerai, kad niekas kitas, išskyrus Juliuką, šito kol kas nežino. Mažiau sumaištis.

džia pro duris kitą draugužę, Liudminą, kuri visur vaikšto su skalpeliu, mat buvo gydytoja (nors ne chirurgė), todėl skalpelio bukuoju kampu palytėjusi riešą, gali nusakyti visas organizmą kankinančias ligas.

– Esu tikra, – sako ji, – kad tave kankina nagų grybelis. Nuo jo pati juodžiausia depresija.

Ir ji ima peikti mano veido atspalvi, kuris jai asocijuojasi su benamyste ir asocialumu, bet aš suprantu, ką ji nori pasakyti, atseit aš pasiekusiu tokį atskyrimo lygi, kad jau nieko nebematau, tik savo problemų, kai tuo tarpu būtent problemų man ir stinga.

– Bet tai yra gerai, – sakau. – Klausite ko tik norite, neturėti problemų ir yra laimė, bent jau daugelis taip mano.

Ir jos išeina, nes aš jas išstumi saviosios laimės didybe. Neturi net suns, kurį galėčiau dresuoti. Neturi išsižiojusių į mano laimę dulkių, šiaip ar taip, aš jų nepastebiu, nematau, mano regejimas prastas, plika akimi nežiūrėčiau net rąsto. Neturi skalpelio, svambalo ar kitos prietaiso, diagnozuojančio ligą. Taip net ligas išvijau.

Nukelta į 6 p.

Nijolė KEPENIENĖ

Po metų nériniai

Vlado BRAZIŪNO nuotrauka

išauklėtomis. Sutupia kampučiuose ir tūno beveik nekvėpuodamos, bet tik nusisuk...

Ir Irmagadra ima skiesti apie dulkių gerkles, atseit anos turinčios tokius žiobtus su šešiomis eilėmis dantų ir dar liežuvį, nuodingą. Vi-sa jos išliežia tuo dvišaku organu, spintelį turinį ir kita, bet labiausiai mėgstančios Irmagadros banko sąskaitas, tai esą labai paprasta, nebūtinės net kompiuteris, užtenka lyžtelt korteles. Užtat Irmagadra jas ir slepianti. Iškvėpintų paklodžių rietuvėj ar cukrinėj, mat tiki, kad dulkės nepakenčia cukraus, bet iš tikrųjų korteles ji slepia nuo savo

vyro, kurio gyvenimo būdas jau se-niai peraugo išsitikinimus, apžiojo ir prariojo.

– Džiaukis, – sakau jai, – kad tu-ri nors dulkes. Jos suteikia tau ne-ikainojamų autorystės atšvaitę. Tai vertybė. Dabar, kai mums tenka grumtis su metakalba ir intertekstualumo problemomis, prijaukintos dulkės prilygsta meno kūriniui.

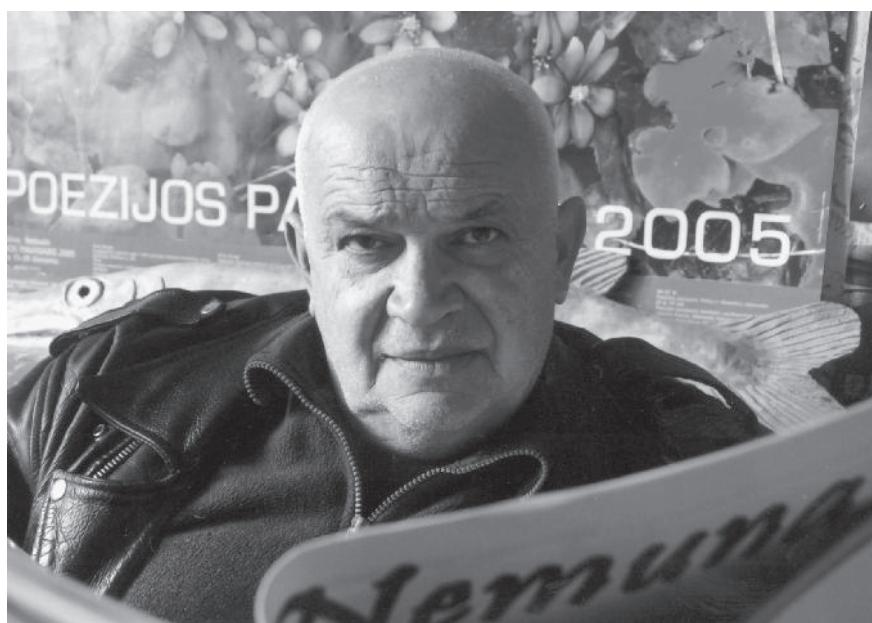
Irmagadra, žinoma, užkliliava už jaukiausio žodžio ir įjinika kaman-tinėti, kodėl vis dar neįsigyju šuns.

– Manau, šuo tik dar labiau su-jautų mano estetinių, sociologinių, filosofinių vertybų hierarchiją, – sakau jai.

O ji ima kalbėti apie maišelius, kuriuose esą taip lengva susemti šiu-niukų išmatas, tai išsprendę maiše-lių dauginimosi problemą, sako ji, juk anie kaip ir dulkės auga ir žie-bia nasrus...

– Manau, kad tokiu būdu galime prieiti prie gyvenimo devalva-cijos, – įminku jai populiarai aiš-kinti, ką tai reiškia. Aiškinu tikrai kasdieniškai. – Kultūriniai vertybų draudimas, kaip žinia, menų veikia teigiamai, nes minėtųjų vertybų draudimo silpnėjimas nieko gero neatnešė. Anarchija yra anarchija...

– O kakis yra kakis, – sako Irmagadra kažkodėl susidrovėjusi ir iše-

Narciso FREIMANO nuotrauka

Gintaras PATAKKAS**Žolinės**

Penkiolikta rugpjūčio. Nesvaru.
Taip nesvaru, kad nešvaru atrodo.
Mama išnyko tarp dangaus garų,
Ir kelinta para néra patrono.

Žiedadulkį ir šienligės era.
Sportuoja ir sportuoja Spartos sporos,
I rudenį įnegyvėja Ra
Ramybės jums – jo paskutinis noras.

Kažin ar gera būti palikiems?
Kaip niekad nepakeičiamu neliko,
Vinilo plokštės iškrenta šventiems –
Nuo azijato ligi kataliko.

O muzika iš tolumų – garsyn.
Iš ilgesio svirplys, sudaužęs smuiką,
Apsigyvena Viešpaties ausy,
Toks didelis, kad matosi, kaip dulka.

2009 08 15

Psalmė 2

Po iliustracija šėlioja Brailis
Kur tai matyta du šimtai skylučių
Išdurto kaligrafiška ranka
Ir akys kaligrafiškai išdurto
Ranka likimo virsta pagalvėlėm
Tavuji pirštų ir žuvų piršteliai
Prie ropinės žaliujų vandenų
Tik talentingai popierių terlioja
Kol patiki sausros geltonumu
Su Vinetu šuoliuojančiais apačiais
O kiek dar lieka amžiaus neišdurto
Bet apie tai jau puslapy kitam

Čiau čiau

Labai seniai turėjau aš čiau čiau,
Kadais, pažvelgęs į oscilogramą, ruda
Jo kailį vis regiu. Išejo kailis,
Pro diemedžius pažiro į Visatą.
Visuomet, kai tari man „čiao“, bukas
Sugrįžta skausmas, Mandolinos, darling,
Jo nenumaldo, staltieselių gnomai
Tebesimaudo gulbių ežere.

Seniai jau ežeras užbetonuotas,
Ir gulbės virto bulvienojais, darling,
Ir man seniai jau laikas virst nafta,
Tiksliau, ne man, o šūdui, kuris gaubia
Storžievę odą. Nesiprausiu, darling,
Nes plėšdamas kokoną, išplasnoja
Kažkas didesnis, subtilus, spalvotas,
Išjungdamas skalbimo mašinas –
Sparnuotas kaktusas, o gal drakonas,
Ir skalbiniai boluoja kaip skelbimas:
„Kažkur pradingo mano šeimininkas.
Suradusiuems – atlyginsiu! Čiau čiau.“
Atlyginsiu – matai, raštingas, darling!

Frikcija

Prieš sprogdamas arbatinukas masto:
Kažin, ar keliaraiščiai atlaikys,
Ar dar yra pasaulyje šachidų?

Skani ta ramunelių arbata –
Išvirę „myli“ ar „nemyli“ plaukia
Pilvais į viršų kaip negyvos žuvys.
Tada jaučiuosi aš barakuda,
Ir džiaugsmas išplasnoja tartum baubas,
Pakelęs vokus į eilinių amžių,
O Gogolis apsiverčia karste.

Koksa Arbatas be arbatinuko?

2009 08 15

Po Po

Po Po neliko vietas poetizmams,
Era išaušo beisbolo lazdoms,
Ir futbolo gynėjai siaučia vejoj.
Matyt, atejo laikas pakazuchai,
Nes raštininkas biseksualus surinka:
Velnipop tą Po! Aš viską toleruosiu!
Ir aš taip pat ne Po. Ir tiesą sakant,
Truputį šiandien Edgaro man gaila,
Kad jis neužsimovė sijonuko,
Ir varnas jau kitaip išdresiruotas –
Išsilesa akis be „Nevermore!“

2009 08 15

Už lango, nakti

Kažkas pro langą vėl praėjo šiąnakt,
Iširėžė į priekinių frontoną
Aukštais kulniukais.
Galbūt šoko stepą?
Miegojau, gaila, nieko nemačiau,
Nekrustelėjo organas numiręs.
Kada guliu, kada naktis ir vėjas,
Kada dar langas, migdamas džiaugiuosi,
Kad visgi ne belangė, o balkonas
Vėl pilnas architekto lunatizmo,
Praselina katė ir šilkas šlama
Užuo laidose, vėl kažkas praeina
Pro šalį kaip išgerto vyno džiaugsmas.
Ryte prabudės vis kažką randu –
Šaligatvyje žyvru užbarstyta
Raudoną démę, plauką, popierėli,
Ko nemačiau erotiniam sapne,
Ir apima kas kartą džiaugsmas lievas,
Kad, ačiū Dievui, šiąnakt – ne mane.

Seno pensininko malda

Kur mano partinis bilietais
Kur mano partinis bilietais
Peršautas partinis bilietais
Partinis bilietais dingo
O jei aš turėčiau alibi
O jei aš turėčiau alibi
O jei aš turėčiau alibi
Pavaryčiau kebabais
Dingo

Dingo mano tėvynėje loja
Balsais netarybiniais
Gyvenu nakti gūdžią
O jei aš turėčiau partinį bilieta
Peršautą partinį bilieta
Tikrą su Lenino atvaizdu
Parodyčiau šitiems
Šūdžiamas

Dingo mano partinis bilietais
Peršautas partinis bilietais
Išgelbėjęs širdį prisimenu
Niekada aš jo neturėjau
Nedavė partinio bilieta
Motina Partija man našlaičiui
Bilieta pagalejo

Bilieta rodyčiau išdidžiai:
Uostykite gaidžiai
Neturiu dingo
Dingo mano tėvynėje loja
Mano tėvynė dingo
Dabar tai tėvynė dingo

O jei aš turėčiau alibi
O jei aš turėčiau alibi
Alibi partinį bilieta alibi
Visus iššaudyčiau
Pavaryčiau kebabais
Kebabinėje

Dingo mano partinis bilietais

2009 08 20

Alis BALBIERIUS. „Iš veidrodžių anatomijos“.

Pagal Shakespeare

Dar nesuspėjau turto aprašyti
O kaukši antstolis jau plaktukui
Štai tokis yra gyvenimas mažytis
Ir nesakyk po to draugams: sunku
Néra draugų. Beribis Kosmas laiko
Sugniaužęs savo letenoj visus
Kas noksta žydi giriši be saiko
Vis tiek visų vienodas galas bus
I jaurą tyliai vežamų į Šiaurę
I dulkę iš Sacharos dykumų
Atklydės vėjas jurtą košia kiaurai
Baisu sliekams o jogurtams – ramu

2009 08 29

Chaldéjai

Kas tau iš to, išvargintas chaldéjau,
Žvelgiąs iš proto bokšto aukštumų.
Tu pasenai, o aš neišpindėjau
Ir vis naujus gyvenimus imu.
Tu pavargai, o aš rąžausi sočiai
Su tuo pačiu vaikystės neglizē.
Tau vynas baigės, man pilni qsočiai,
Ir naujos aukštumos – dar tik pradžia.
Chaldéjų menas – nuostabus ir kvailas –
Žiedų apsoduoju žydi rubinai,
O išmintis juk nepakeiciā meilės,
Ir josios formulės tu nežinai!
Ir vėl juokiuos, kai Pizos bokštas svyra,
Su rabinais, gyvenančiais tame, –
Greit tėksis žemén, o manoji lyra,
Girdi, senuk, dainuos ir po žeme!

Marinistinis

Aš gyvenu kaip bocmanas tremty,
Išsinarinęs mažajį pirštelį,
Kalti, ko gero, asmenys treti
Su nosim lūžiuiom, bet tai detale!

Néra manęs jūreivių sarašuos,
Néra ir jūros, man ji iki kelių.
Esmé, be abejo, ne parašuos,
O paršuos, kad elgiosi kaip paršelis!

Karvelis skrenda, Dieve, skrenda jis,
Kaip jachtos buré – nosimi į šelfą,
Ne mano pupos, anei sis kepsnys –
Nukris į damos iškvėpintą šleifą.

Bet kapitonas ilgisi manęs,
Iš ilgesio ilgam išjungia jungą.
Po nosim burba: tas tikrai nemes
Jūreivio darbo arti pas Kolumbą!

2009 09 03

Lapės ir bambuko tēsinys

Bambukas auga bamba kad bambino
Kuri jis paskubom taip išaugino
Bus krienas jeigu elgsis kaip lig šiolei
Kad pilnos panagės ultramarino
Ir kad kažkas jo lapę numarino
Beliko tik Coliukė ir karolai
Viena kita puse ne žmogiškaja
Teisybė spindi visa kita Maja
Buva bambukas aš o būsiu Buda
Bute jis šnabžda lapų nieks nešluost
Ir ligi Budos jam kaip ligi uost
Kur kitas glosto lapės kaili ruda

2010 06 28

Kūrybinė dråsa ir baimé

„Pakelés šunytyje“ Cz. Miloszas raše: „Tikriausiai nejmanoma nieko pasiekti nebūnant įsitikinus savo pranašumu. O šis atsiranda žiūrint į kitų pasiekimus tarsi per apsuktą žiūroną. Ir paskui sunku išsvaduoti iš padarytos skriaudos jausmo“. Du „Nemuno“ klausimai poetei Almai KAROSAITEI:

I

– Kūrybinė dråsa – kas tai? Kiek ji siejasi su kūrėjo talentu, intelekto galia, vitaline, dvasine, gyvenimiskaja patirtim, vidine stiprybe? O gal tai arčiau troškimo apsinuoginti, atsiverti, parodyti slapčiausias, intymiausias savo minčių, potyrių, „nuodėmingiausiu“ vizijų kerteles? Be to, šiai laikais sparčiai populiariėja dar viena „dråsos“ rūsis – narsa neišmanyti amato pagrindų, ignoruoti tradiciją ir kūrybinį palikimą, į šuns dienas išdėti visus autoritetus, arrogantiškai manyti, jog tik nuo tavęs ar tavo kartos ir prasideda tikroji kūryba. Ar tai nera jau meninio chuliganizmo požymiai? Bet gal ir jis, tarkim, saikingai dozuojamas, gali būti perspektivus bei vaisingas?

I

– Kai pirmosiomis 2011 metų dienomis jau buvau beveik atsakiusi į šiuos tikrai labai rimtus klausimus, sustrekavęs mano kompiuteris užpustytose Šilėnuose staiga pradangino visą pilną citatų tekstą. Man neužteko dråsos pranešti jūsų redakcijai, kad nieko nebegaliu atgaminti, ir apémé baimé, kad būsiu palaikyta nepatikima autore. Tikrai, dråsa ir baimé trumpam atsistojo viena šalia kitos.

Jei teberaščiau rašikliu, sakyčiau, kad jame pasimato du lazdos galai, kai išskyla būtinybė kurti ir su savo mintimis išeiti į viešumą. Vienas rašiklio galas lyg ir dråsai bréžia pirmuosius žodžius, o kitą nejučiom nervingai imi kramtyti. Kažko baiminės, nors dar taip toli iki galutinio rezultato. Bija ne skaitytojo, kurio dar nematai, ne pirkėjo, kuris gal nebeturi pinigų knygai, ne kritiko, kuris nueis vertinti tik reikšmingų leidinių. Yra tokis kūrybinis nervas, kuriu apmaliinti neužtenka valerijono lašų.

Jei norėtume rimčiau sužinoti, kas toji kūrybinė dråsa ir baimé, turėtume teirautis Nobelio premijos laureatų, bestselerių autorių ar rašytojų, kurie laikomi nacionaliniais didvyriais. Tačiau nuomonę šiuo klausimu turime teisę turėti kiekvienas, net jei einaame mažai kam žinomu kūrybos keliu. Plačiai suformuluotą Jūsų klausimą iš karto galima paversti atsakymu. Be jokios abejonės kūrybinė dråsa tiesiogiai siejasi su kūrėjo talentu. Vienas garsus muzikas yra pasakės, kad į talento sąvoką įėjina ir tos Dievo dovanos priežiūra. Taigi vien todėl talento negalima pragerti. Talentą reikia šerti ir girdyti kaip žirgą prieš kelionę į lemtingą mūšį.

Kai talentas nenuilstamai maitinasi būtinius išnominis žiniomis, protingai atsirenka skaitinius, perpranta į supančią aplinką, jis tikrai apsišarvuoja intelektu, o nuolat kantriai ir atsakingai kurdamas įgyja dvasinės, gyvenimiskosios patirties, įgauna vidinės stiprybės. Netalementingam žmogui pasirengti kūrybiniam darbui šio gyvenimo tikrai neužtektų. Galime oponuoti, kad dråsiausias autorius yra grafomanas, leidėjo išmestas pro duris ir besiveržiantis pro langą. Bet menko rašytojo ir kūrybinės ambicijos menkos. Nors vienas linksmo priekio autorius yra džiaugėsis savo dalia: „Balta beretė ir taburetė, ir knygos prekyba prie alyvų krūmo eina kaip iš pypkės.“

Ar kūrybinė dråsa yra „arčiau troškimo apsinuoginti, atsiverti, parodyti slapčiausias, intymiausias savo minčių, potyrių, „nuodėmingiausiu“ vizijų kerteles?“ Tam tikrais atvejais turbūt taip. Kai autorius nebebijo savo biografijos, jis susilieja su gyvenamuju laiku, kad ir koks jis jam būtų nepalankus. Tėvyninės poezijos klasikė An-

Vlado BRAZIŪNO nuotrauka

II

– O kas yra kūrybinė nedråsa, sutrikimas, netgi baimé? Kaip galėtumėte pasakyti ir apie Lietuvos, ir apie globalizuoto pasaulio provincijos menininko sindromą? Gal toks visai neegzistuoja?

na Achmatova irgi galėjo užkoduoti savo realų sielvartą ir neparodyti „tautos priesžmonos ir motinos“ patirties viename iš žymiausių savo kūrinių – poemoje „Rekiem“. Ir Salomėja Néris dvejones dėl pasirinkto kelio bei pasmerkimo nuojautą nebutinai turėjo išreikšti eilérastyje „Maironiui“, o „pikto dievo rykštę“ galėjo parodyti ir neminédama šios pavidės.

Sunkiausia kalbėti apie kūrybinę dråsą priartėjus prie šių laikų. Noriu pasiremti mane asmeniškai labai sukrėtusiaisiai dviem kūriniais. Vienas papuoštas Tarptautinio 2008 metų bestselerio ženklu – tai airių rašytojo J. Bonyne' o nedidelis romanas „Berniukas dryžuota pižama“. O kitas – „Rudens žmogus“, paimtas iš R. Granausko apysakų rinkinio „Šunys danguje“. Man pasirodė, kad abu autorai pirmiausia labai dråsūs, pasirinkdamis tokias temas, kurios savaiame negali būti suprantamos dabartiniam vaikui ar paaugliui. Pirmasis per devynerių metų berniuką Bruną paliečia iki šiol vaikams draustą holokausto temą. Antras per tragišką dvylikamečio žūtį parodo jokių teismų netampomus naujuosius lietuvius, slaptus jų rūmus, kur klesti prostitutacija. O jei prostitutė, vaike, yra tavo mama, parversta visiška beteise? Taigi pati tema, kaip neužgydyta praeities ar ką tik atsivérusи dabanties žaizda irgi yra kūrėjo dråsa iš anksto žinant, kad daliai skaitytojų tokie kūriniai bus per sunkūs.

Visiškai sutinku su Jūsų mintimis, kad šiai laikais sparčiai populiariėja dar viena „dråsos“ rūsis. Tačiau kiekvienoje kartoje yra savų keturvėjininkų, kurie apskelbia rašysiantys kitaip. Jie iš tiesų ignoruoja viską, kas buvo iki jų, tačiau laikui bégant pamato, kad kūrybos ambrozija pilama į vienokios ar kitokios formos indą. Ir didžiausiai maištininkai pasijunta stovintys ant tradicijų pamato. Aprimė jie ima vartyti kūrybinio palikimo puslapius ir kartais kai ko iš ten pasimoko. Man regis, XXI amžiuje visiškai beprasmis kartų konfliktas. Specialistai sako, kad išgyvena tik vienas procentas parašytų knygų. Kaip patekti į tą skaičiuką, jei knyga apskritai dar nežino savo likimo ir internetą laiko negailestingu savo konkurentu? Gal ne prieš gera toks leidybos paūmėjimas? Pažįstamas leidėjas sakė, kad išėjus iš knygyno apsisuka galva, į kurią pusę eiti. Viskas jau ant prekytalių. Net devintas baltos kumelės sapnas... Knygos likimas – argi tai nesuvienija ir sečių, ir jaunu.

O meninės chuliganizmas netgi įdomus. Gal kaip tik gerai, jei susiformuoja kokie „skatai“, kurie skatina vieni kitus pasivadinti ateities rašytojais. Kaip jie rašys, kas juos populiarins, kas skaitys, čia jau jų pačių reikalas. Gana auginti literatūros mylė-

tojus, kurie apsistoję ties vieninteliu Maišoniu.

O ar „išdedame į šuns dienas autoritetus“? Taip, visai nesenai internete radau tokį perluką – reakciją į vieną knygą, kurios autorius neabejotino talento rašytojas. Tai štai kaip apie jį pasakyta: „Šią knygą perskaiciūcia prisiversdamas. Ir nukišau į tolimiausią spintos kampą. Ji tikrai ras savo skaitytoją, juk šiandien dar skaitoma net trečinių literatūra. Gal kada nors ir aš tapsiu tokis senas ir teisingas. Gal ir žvejeti išmoksiu. Tačiau dabar – atleiskit.“

Visi jaunieji, kurie dabar ateina iškeltomis rankomis, turės savo likimus. Ir B. Sruoga tikėjosi baigęs Petrogrado miškų institutą „apsigyventi miške, vaikščioti su šautuvu ir rašyti eiles“. Vėliau émė mokyti kitus, kad menas neturi būti „gyvenimo atspinduolis“, tai „tveriantysis gyvenimas“. Dar vėliau tikėjosi 10 000 Lt premijos, ta dingstimi nusipirkio automobilį, o išsvajotųjų pinigų negaves mokėjo skolas. Dråsai kritikavo save ir kitus. Galop tikraja jo dråsą literatūros istorijoje paliudijo „Dievų miškas“.

II

– Šiandien provincijos menininkas nėra koks nors personažas iš literatūros paveldo, prisistatantis: „Anksčiau piemuo čia ganė ožką, / Dabar gyvena Dionizas Poška.“ Ir didelis talentas gali užsibūti „po gluosniu téviškės žaliu“ arba sąmoningai nusidanginti į kokį pasaulio pakraštį, bet reikalui esant jis bus surastas ir apdovanotas. Man atrodo, kad kūrybinė nedråsa gali apimti ir rašytojų kuartale įsitaissių talentą. Per tryliką „Vagos“ leidykloje praleistų metų teko prisižiūrėti, kaip autorai atneša rankračius. Iš anksto savimi visiškai patenkintų, tikrų laureatų lyg ir nebuvu.

Manyčiau, kad provincijos menininko sindromas tikrai neegzistuoja, o jei kas savime kūrui, tai kūrui ir sostinės centre. Štai ateis knygų mugė ir joje nė vieno autoriaus negalėsime pristatyti kaip provincijalo. Tačiau pati Lietuvos Respublika galėtų kada nors atliliki rimtą valstybinę užduotį – per igaliotus asmenis pasirūpinti, kad stipriaujose lietuvių kūriniai būtų išversti į didžiausias kalbas. Jei susigrumtų kandidatūros, tegu tai būna Nacionalinės premijos laureatai. Dailininkai iki šiol gailisi, kad pauliui liko beveik nežinomas Stasys Krausauskas. O žodžio menininką pristabdė dar ir kalbos barjeras, prilygstantis valstybinei sienai. Ir tada tikrai gali atsirasti koks nors sindromas.

Užkeiktoji

Gintaras BLEIZGYS

Geriausia apie knygą būtų rašyti praėjus kokiems dvidešimčiai ar trisdešimčiai metų po jos išleidimo. Ir jeigu tada dar yra ką pasakyti apie ją, vadinas, neprasta ta knygelė buvo. O jeigu buvo prasta, tai po šitiek laiko jos jau tiesiog nebileka.

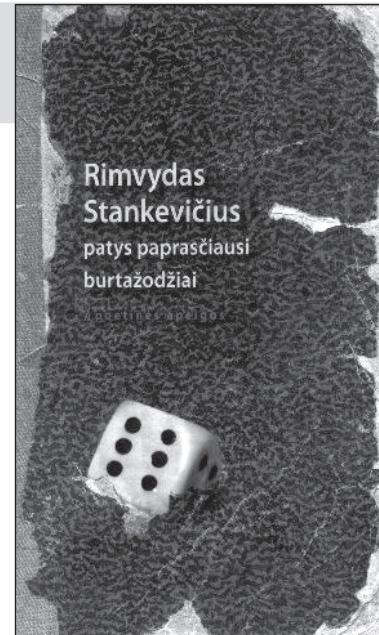
Manau, kad Rimvydo Stankevičiaus „Patys paprasciaus burtažodžiai“* išliks gerokai ilgai negu dvidešimt ar trisdešimt metų. Norėčiau tada apie šią knygą parašyti. Bet neturiu tokios prabangos. Gali būt, kad net nesulaiksiu to laiko. Privalau rašyti šiandien. Ar privalau?

Prisipažinsiu, kad jau senokai gana aiškiai žinau, ką noriu apie šią R. Stankevičiaus knygą pasakyti. Méginiu pradeti tą sakymą (rašymą), bet kažkaip stringu. Tarsi užkeikta. Sėdu rašyti ir visas aiškumas subyra. Gūžiuosi kaip koks nebylys ar beraštis. Sakau – vėliau gal pavyks. Bet dienos eina, vis eina tas vėliau, o man vis – niekaip. Galiausiai gaunu aiškų signalą iš pačios lemties – paskambina Donaldas Kajokas ir sako: Gintarai, parašyk apie Rimvydo „Pačius paprasciausius burtažodžius“. Norėčiau atsisakyti, bet negaliu, nes tą pačią naktį sapnavau labai keistą sapną. Sapnavau, kad esu dar mokyklinio amžiaus ir R. Stankevičius gyvena su manimi Veisiejuose. Toks jaunas, lieknas. Berods dyliktokas. Gal mano bendraklasis. Vis vaikščioja prie mano vaikystės balkono šviesia odine striuke apsirengęs. O aš kasu didžiulę duobę – namo kampe, prie eglės. Atseit čia visi mano mirusieji palaidoti. Dabar laidosiu mama. Kasu ir kasu tą duobę, matuoju, ar tilps sarkofagas, i kurį ruošiuosi ją guldyti. O Rimvydas žiūri. Tada iš balkoną išeina mano mama ir kalba su juo. Kalba kaip su savo vaiku. Ei tu, – nežinau, mintyse ar balsu, sakau Rimvydum, – neužimk mano vietas. O mama man sako, pažiūrėk, tu ir esi jis. Ir tada matau save lygiškies – koks esu pasikeitęs, ne įtikėtinio juodumo plaukais, Rimvydo akimis... Nubundu. O vakare paskambina D. Kajokas ir man atrodo, kad gal čia ne jis, gal čia koks personažas iš sapno ar iš kitoto pasaulio sako: Gintarai, parašyk apie Rimvydo „Pačius paprasciausius burtažodžius“. Negaliu prieštarauti. Rašau.

Pirmas dalykas, kuris krenta į sąmonę skaitant „Pačius paprasciausius burtažodžius“, – atsiveriantis didžiulis kultūrinis šitos poezių klodus. Kadais, rašydamas apie Sigito Gedos „26 rudens ir vasaros giesmes“, sakiau, kad šia poezių istoriniu laiku (per atodangas, uolienas, visokias gamtines senovės liekanas) eina ma taip toli atgal (iki istoriško jų susidarymo, skirtingų uolienų kladų formavimosi ir pan.), kad iš istorinio laiko išeinama į pirmapradi, mitologinį laiką, į belaike. R. Stankevičius savo naujojoje poezių knygoje daro kažką panašaus, tik eina ne per gamtą, o per kultūrą: statulomis iškyla Mozé, Laokoontas, Šv. Mergelė Marija, Šv. Pranciškus, Atlantas, evangelistas Jonas, Buda, Pirčiupio motina, angelai, per tas statulas veriasi Šventasis Raštas, judaizmas, krikščionybė, budizmas, antikos kultūra, Lietuvos, Europos istorija, įvairios epochos ir pažiūros ir t. t. Eilėraščių subjektas pakliūva (ir drauge veda skaitytą, kaip kokia Dantės Beatričė) į nesibaigiančią, belaike kultūrų apsuptį – į istoriją ir kartu į mitą, į aiškią apibrėžtą epochą (epochas) ir į neapibrėžiamą, niekada nepasibaigusį ir niekada nepasibaigiantį laiką (laikus), visa istorija yra dabar vienu metu, sukausi nesustodama galingame, poetinės gyvybės pilname mitologiniamo „dabar“. Labai noriu akcentuoti „gyvybės pilname“. Iš R. Stankevičiaus poezių tiesiog liejasi, varva ta gyvybė. Iš kiekvienos eilutės, kiekvieno burtažodžio. Gyvybės perteklius. Manija. Apšedimas. Kūryba, pažadinanti net statulas. Statulos gyvos kaip kokia gamta. Tai mane ir gasdina. Tai, ką Rimvydas „ištraukė“ su šita knyga, tai, kur jis išibrovė.

Noriu dabar kuriu laikui palikti nuošalyje visokius pagiriamausius epitetus, kurių nusipelno naujausiojį R. Stankevičiaus knygą, ir leistis į kažin kokią teologinę (ar egzorcistinę) kelionę po dvasių pasaulį, kuriame vyksta esminis šios knygos veiksmas. Iš labai pavojingą, poetų nujauciamą, praveriamą pasaulį, apie kurį mes, mirtingieji, tikrai nedaug išmanome. Mirtis ar gyvybė laukia mūsų tenai? Ar tapsime stipresni ten įėjė, ar pakliūsime į kokių nors netyrų, piktų dvasių nelaisvę?

Rimvydas septynmyliais žengia ten. Nuo pat pirmojo rinkinio

eilėraščio „Pasižadėjimas rašyti šviesiau“:

*Prašė rašyti šviesiau –
Kai nesvietiškai gerdavau –
Buvo šviesiau –
Vienu metu net nekrėsdavo.
Kartais nepasikeldavau savaitėmis,
Siela (kai įsiėsdavo
tarp keturių sienų)
Negrždavo paromis,
Eidavo į vaikų namus, lisdavo
I tuos silpnąprotėlius*

(p. 6)

Citatoje – iš žmogaus išeinančių siela. Žmogus guli girtas savaitėmis, nepasikeldamas, sielai tam-pa ankšta, nuobodu ir ji išeina iš kūno. Yra čia toks frankensteinimo motyvas – kūnas be sielos. Kam priklauso kūnas be sielos? Absoliuti materija, molis, be dieviškosios apsaugos? „Agregatas“, į kurį tikriausiai mielai norėtū nutūpti ir apsigyventi kokia nors netyroji, piktoji dvasia. Ta, kuri neturi vietos, neturi terpės, kuri yra lyg koks virusas, negalintis egzistuoti pats savaime, reikalaujantis tinkamos aplinkos. O gal septynios dvasios? Legionas vidinių balsų? Gal aš čia tik išsigalvoju? Gal man tik vaidenasi, kad pagaliau sugrižus ir jau nebešeinant tai sielai įvyksta kažin koks pavojingas individuo perkeitimas, susikūnimas, iš kurio norisi vaduotis (?): „Nuo šiol tik valausi – / Niekur neinu, Visus savo balsus / Gesinu negesintomis kalkémis“ (p. 8).

Dvasia turi daugiau jėgos negu fizinis kūnas. Kartą tą pajutęs, tampa amžinai (arba bent jau kol esi materialiam kūne) alkansas tos beribės energijos, nesiliajančios galios, kurių teikia dvasia. Tos to-

bulosios poezijos, tobulo, nesiliaujančio įkvėpimo. Šitas alkis yra nepasotinamas. Jis kaip kokį debesį gena žmogų pirmyn. Bet kur? Ar į dvasinį tobulejimą, ar į dvasinę priklausomybę, vergią? Kiek tas alkis dieviškas, o kiek jis piktvališkas? Visa R. Stankevičiaus knyga sklidina šio alkio. Sa-kyčiau – dvasių palytėta. Materialusis kūnas čia nebeislaiko, pa-suoja, tiesą sakant, taip ir lieka gulti nepasikeldamas savaitėmis (mėnesiais, metais?), tik ne dėl girtumo, o dėl savo menkumo, netgi dėl to, kad poezių (kartu ir in-divido esmė) galbūt išeina su sie-la iš to kūno, skverbiasi ten, kur dar jai per anksti, kur dar neleidžia likę nepasikeliantis bejėgis balastas – fizinis kūnas, kuriam kol kas yra duota galia nepaleisti sielos, varžyti ją, riboti jos galias, netgi ją pražudyti.

Per poezių tas silpnas, niekin-gas materialusis kūnas „skverbiai“ į energijos ir visokių galių pri-pildytą dvasių, sielų pasaulį. Per poezių kaip burtus, užkalbėjimus – kaip labai pavojingą dalyką, ba-lansuojantį ant nuodėmės ir amžinosios prapulties ribos. Taip gimsta „Kalbelė, padedanti prabudus prisiminti sapnus“ (p. 18), „Kalbelė, padedanti pasišaukti į pagalbą mirusuosis“ (p. 71), „Kalbelė, ant prasikaltusios širdies patupdanti vorą“ (p. 43). Ką tuo noriu pasakyti? Pavyzdžiui, tai, kad judėjiskoje tradicijoje Dievo prakeikti yra visi bandantys į pa-galbą pasišaukti mirusuosis ar bendraujantys su mirusuojų dvasių išsaukėjais. Dar tai, kad ant prasi-kaltusios širdies patupdytas voras – akivaizdi netyrosios, prasikaltusių (nuodėmingą) žmogų apsėdusios dvasios projekcija.

I aptariamą „apsėdim“ izotopiją pakliūna didžioji dauguma knygos eilėraščių. Be jokios abejonių – eilėraštis „Mokymasis skaičiuoti. Legionas“ (p. 68) ir jau ypač eilėraštis „Mokymasis skaičiuoti. Tūkstančiai“ (p. 73). Pas-tarasis, sakyčiau, yra aptariamos temos (o gal ir pačios knygos) viršūnė. Tai nuostabus eilėraštis, de-monstruojantis maksimalų poetinės dvasios išsivadavimą, susi-vienijimą su pačia poezią. Tai beribio įkvėpimo eilėraštis. Jeigu norėčiau jį su kuo palyginti, tai tikriausiai lyginčiau su Konrado improvizacija iš Adomo Mickevičiaus „Vėlinių“. Eilėraščio sub-jektas čia ižengia į šiapusiniam žmogui menkai tesuprantomas kažin kokios visuotinės gyvybės te-ritorių, susilieja su nesiliajančiomis galiomis (demonais?), pa-junta, kad „kai kurios / Bložės

bet... Jie užgeso. Nežinau, gal ma-nio meilės jiems buvo per mažai. Jaučiausि kalta. Štai jau šitiek metų taip jaučiuosi.

Šunelio kojytės irgi skečiasi į šonus. Ir kiauksi jis panašiai kaip anie katinėliai, ir pirmiausia pa-galvoju, kam man jo, juk kasryt, kasvakar ir netgi dieną reikės ve-džioti, o jeigu lova nenorės ma-nės paleisti?

Ūmai kaži kas ima oštį. Simfonijų krioklys. Dužių garsų fejerijo išgirstu net mylimiausiosios – Bethoven devintosios – nuotru-pas, tik fragmentai, išsitempiu, ištraukiai pilvą, paprastai vos išgirdusi džiaugsmo temą atsiusto, ne-svarbu, ar malonioje užstalėje, ar poliklinikoje – tai himnas, betgi jau ir taip stoviu, tai užsimerkiu

knygos – mano rašyto, Dantės kai kurios / Eilutės / ... beveik vi-sas Parulskis / ... mano raižyta / Didžiuma vardų ant koncentracijos / Stovyklų, kankinimų kamerų, psichiatriinių sienu“. Ir galiausiai: „Mano paties rašyto ir perra-šyto visos keturių / Evangelijos (reiks ir dar kartą perrašyt, / Nukry-žiuot vietoj Kristaus Barabą“. Gal-linga ir siaubinga paskutinioji cita-ta. Siaubinga, žiūrint iš egzorcisto poziciją. Atrodo nekalti žodžiai – vietoj Kristaus nukryžiuoti Barabą. Ir nebūtų žmonija atpirktą. Didžiausias šetono noras (plg., kai Kristus apaštalamas pasakojo apie tai, kad da-bar jie turės keliauti į Jeruzalę ir Kris-tus turės būti nukryžiuotas, Petras jam taré: Mokytojau, nieku būdu tai neturi nutikti. Ar atsimename, ką Kristus jam atsakė? Atsakė: pas-trauk, šetone.).

Geriai, kad nesu egzorcistas, ir nereikia man veltis į dar gilesnes analizes: maždaug – kieno gi pu-sėje tas eilėraščių subjektas ir pan. Jis abiejose pusėse, apimtas be-veik nepakeliamos įtampos: įlē-kęs į dvasių pasaulio lauką, kur pilna visokios gyvenimo ir poezi-jos energijos, pilna įkvėpimo, tie-siog griebk ir semk jį be galio. Tik nežinia, kuo tai baigtysi. Ar laikina galia netaptų amžiną vergystę? Ar demonų tai, ar angelų pasau-lis? Dievo ar velnio? „Blogis ap-tiktas – angelas demonu nėščias – / Tau palieku išsiskaidyt – vieną nuo kito atplešti“ – sako poetas ei-lėraštyje „Agonija Getsemanés so-de“ (p. 99–101). Tau – kiekvienam asmeniškai. Tau – kaip sau pačiam. Kaip vienai ir kitai savo pusei. Kaip vienai iš daugelio savo pu-sių. Kaip legionui. Jam taip pat.

Aš irgi nemokėsiu čia to angelo nuo demono (ar atvirkščiai) atplešti. Bet baigdamas pasakysiu keletą man aiškesnių dalyku: a) manau, kad iš R. Stankevičiaus kūrybos jau galima parašyti ne vieną disertaciją; b) manau, kad „Patys paprasciaus burtažodžiai“ – labai aukštas poetinis pilotas ir jeigu šią knygą reikėtų išrašyti kokie nors „gradacinėje lietuvių poezijos sistemoje“, tai rašyčiau maždaug tarp jau minėtų S. Gedos „26 rudens ir vasaros giesmių“ ir S. Parulskio „Mirusiuju“; c) šia knyga kuriama naujoji lietuvių poezijos klasika. Dabar dar mes patys ne visai tą suprantame – ši-tą nesutramdomą R. Stankevičiaus poezijos gyvybę, kuri atgai-vina net statulas.

*Rimvydas Stankevičius, *Patys paprasciaus burtažodžiai*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sajungos leidykla, 2010.

Po metų nériniai

Atkelia iš 3 p.

Neturiu nieko, tik didžiulę laimę ir lovą, besistengiančią iš-stumti mane į gyvenimą. Bet tai ne jėgoms, nes vaisius peraugęs, laikas praleistas vėjais, o vė-jus kamantinėk nekamantinejės, tévystės neišduos, nes nežino, už-miršo, jų atmintis – vienos oro duobės ir sūkuriai. Kaip juokin-ga, kai pagalvoji, švęsti gimimo

dieną, tarytum tą dieną, kurią mo-tina kankindamasi išstumiai tave į pasaulį ir tu tam-pi savimi. Ji tik atveria vartus, bet būna žmonių, kurie negimsta niekad. Ir dar giliau rausiuosi į patalus, nors iš tikrųjų tetrokštū užgimti. Tuomet išgirstu kažką kiauk-sint.

Už durų.

Tame problemų nukamuotame pasaulyje kažkas šaukiasi manęs.

Iš lovos išlipu lengviau nei ti-kėjaus ir basomis nušlepsi durų link. Grindys, atrodo, limpa prie padū visai kaip vaikystėj, kai syk

ir leidžiu garsams sproginti ma-no pilkają smegenų ląstelienu, ir užtenktų ašarų šliuzai ūmai at-sipalaudoja, ir sentimentų sūrymas kliokia per nosį, sūkuriuoja burnoj, šiaip jau niekad neleidžiu sau verkti, taigi dabar jaučiuosi ir sutrikusi, ir laisva, įveikta savo pačios draudimų, o gal, atvirkščiai, įveikusi.

Simfoninis garsynas užsiveria taip pat ūmai kaip prasidėjęs. Klaptelis kaimynų tualetu durų rankena (gyvenu postalininiame daugiau kai kuo, sienos čia popie-rinės), bet...

Bet tai visai nesvarbu, kai turi kiauksinčią problemą, besiske-čiančiomis kojelėmis. O jau tą na-gelių mažumas. Tarsi kmyno sé-lelių, džiovintų įsauly...

Kai nuolat kartojame, kokia gerą yra šiandieninė lietuvių poezija, turime galvoje, kad ta poezija iš tiesų gera, ir tada paaiškėja, kad apie lietuvių poeziją negalvojame nieko. Ką reiškia „gera poezija“? Kad turime labai gerų poetų, kurių bendruma, visuma tobulai estetiškai ir filosofiškai išreiškia metafizinę ir fizinę mūsų tautos būtį? Bet tokiu atveju, jei atsirastų poetas, vienas pats aprépiantis tautos gyvasties gelmes ir viršunes, ar galėtume teigti, kad jis vienas pats ir yra „gera poezija“? Apskritai kiek gerų poetų gali sutilpti „geroje poezijoje“ ir ką turi galvoje Antanas Šimkus, kai sako, kad jam pikta, jog Lietuvoje tiesiog per daug gerų poetų? Ar kuo daugiau gerų poetų, tuo įmirtingiau jie menkina vienas kito didybę, nes žino, kad tikrai geroje kultūroje vertybų gradacija yra privaloma, kad ta gradacija ir yra tikrai aukštos kultūros požymis? O gal „aukštasis poezijos lygis“ kaip tik reiškia didžiųjų poetų vienybę ir solidarumą („Užuot gincijesi, kas didesnis – Goethe ar Schilleris, verčiau pasidžiaugtų, kad turi ir Goethę, ir Schillerį“ – Schilleris), nes taurūs jausmai – tai dvasinio aristokratizmo ženklas, o dvasinis aristokratizmas – kultūros aristokratizmo priežastis ir pasekmė? O gal „aukštasis poezijos lygis“ reiškia, kad nebeprivalomu kalbėti apie kiekvienu konkretų poetą atskirai, apie jo meninę kokybę ir kondiciją, o viską aptarinėti vienu akiplotu? Kitaip tariant, tai, ką turi paliudyti konkreti kūrybinė asmenybė, pakankamai išsamiai liudija poezija kaip integrali visuma. Ir gal kaip tik su tuo susijusi šiandieninė mūsų literatūros kritikos krizė: jei apie poeziją kalbama kaip apie tikrovę liudijančią galią, visai nesvarbi konkretaus autorius kūrybos vertė ir reikšmė, nes reikšmė pati savaimė yra ne konkretaus autorius kūryba, o poeinė kūryba apskritai. Kiek mokinį turi turėti geras poetas, kad jo poetika būtų ne tik nesubanalinta, nenuvalkianta, o kaip tik – įtvirtinta kaip būtent to poeto poetika? Ir kaip turi jaustis tą statusą įtvirtinantieji: meistrai ar pameistrai? Ką veikia ir kas apskritai yra visa kita, kas neprieklauso „didžiųjų poetų“ kategorijai? Ar jie lemia ir grindžia didžiųjų poetų atsradimą ir plėtotę, ar „didieji poetai“ lemia jų kūrybos lygi ir pobūdį (pripažinkime, kad kiekvieno laikotarpio poezijos lyrizmo ar pilietinio patoso spalva skiriasi, priklausomai nuo populiariausiai to laiko vardo)? Aukštasis bendras poezijos lygis? Bet kas yra tas „bendras lygis“? Plokštuma, nuo kurios aukščio ir kokybės priklauso, kad štai dabar net visai neblogi poetai atsidurs poetinio lauko paribyje, o praveržti į poezijos lyderius, flagmanus bus nepalyginamai sunkiai, negu būtų „normalios“ literatūros sąlygomis? Kitaip tariant, tai toks lygis, kai mūsų vidutiniokas, patekęs į, tarkim, baltarusiškos poezijos kontekstą, iškart taptų anos literatūros klasiku, o mūsų „klassikus“ vertinti jau reikia ne pagal lietuvių poezijos, o pagal pasaulinės literatūros kriterijus, nes jie jau seniai pasauliniu lygio? O gal tai paprasčiausiai duotas starto lygis, kai pradedančiajam neberekia ilgo paruošiamoji darbo laikotarpio, kai poetinė kalba taip išlavėjusi, kad iš karto galima pradėti eiliuoti profesionaliai, net vir-

Apžvalgos ratas

Vidutinybės vidurkis

Valdemaras KUKULAS

tuožiskai? Bet tokiu atveju aukštoto lygio poezijoje klestėtų itin aukšto lygio poetiniai vertimai, nes vertimo kokybė buvo vertėjo talento pirmiausia priklauso nuo įvaldytų, ištobulintų universalijų poetinės kalbos galimybų, o lietuvių kalbos poetinės galimybės yra tikrai ištobulintos. Tai kodėl mirus J. Strielkūnui ir V. Šimkui nebeturime poezijos vertėjų? Vien amatininkus ir pažodinių vertimų pateikėjus. Tai didžiulio straipsnio metmenys, kuriuos užpildyti tejmanoma abstrakčiais argumentais ir teoriniais apibendrinimais, nes pavyzdžiai savo nuobodumu ir monotonija ne tik subanalintų pačius klausimus, bet neutralizuotų, suniekintų iki absurdinės ir pačią problemą. Tad pagrindinis šio straipsnio klausimas ir būtų tokis: kaip gali tokio aukštoto lygio literatūra būti tokia nuobodi, išsikvēpusi, dažnu atveju visai nepaskaitoma? O vis dėlto gali. „Aukštasis bendras meninis lygis“ dažniausiai tai ir tereškia, kad vidutiniškumu, susmulkiimu „užknisa“ šiaip jau visai neblogas eiléraštis. Juk visai įmanoma, kad kitoje aplinkoje kitu metu apie čia aptariamus tekstus būtų visai rimtais kalbama, rašomi diplominiai ir magistriniai, nes kitokie literatūros kontekstai lemtingai pakeistų vertybinius reikalavimus, o nuo jų priklausytų ir kitokia kūrinio vieta toje kitokioje vertybų hierarchijoje. Maždaug kaip studijuojant Maskvoje Paulių Širvi vienas autonominės respublikos poetas vilijojo: Pauliau, važiuojam pas mus, su tokiais eiléraščiais tu būsi paskelbtas mūsų literatūros pradininku ir vieninteliu klasiku... Ir visai nesvarbu, kad P. Širvys rašė lietuviškai. Taip iš metų uko iškyla suabstraktinta, subendrinta bet kokiu kriterijų sąlygiškumo problema, ir tai turėtų gousti kiekvieną, kuris nepatenkintas savo kūrybos vertinimais.

Ko tik nedaro Arvydas Genys („Nemunas“, lapkričio 18–24) su

savo „šelevuoju“ ketureiliu, o poetinis žodis nejuda norima linkme, ir tiek. Dabar, atrodo, jo nepaslanumą bandoma sutvirtinti temų ir motyvų fundamentalumą, bet kai poetinė kalba pati savaimė skaidosi, trupa, ir temos monumentas išgyja groteskiškų formų ir šešelių. O bandoma rimtu veidu suvaidinti rimtą mastytoją. Dar karikatūrės Jono Jakšto mastytojas („Literatūra ir menas“, lapkričio 5): „Aš palatoj. Bekojis. Tai tu. Izabele? / Tieki mikrobų many – jie vis želė ir želė. / Širdi, sesute, man drasko žaizda kiekviena. / O žaizda – dar iš paauglystės – seana“. Kol buvo gyvas Edvardas Vaitkus, vis bandė įteisinti parodijos žanrą, kur nereikėtų nieko parodijuoti, gana vien pacituoti. Tad ir šiuo atveju galima dėti netaisytą, neredaguotą tekstą į parodijų antologiją, ir satyriniam efektui išgauti užtektų vien jaučia paminėtų mikrobų, o jei dar paklaustume autorių, kaip viena paauglystės žaizda virsta daugybe žaizdų (ir drasko širdi kiekviena jų atskirai), galėtume rašyti išsamią studiją apie savitą autorius kalbos semantikos sampratą. Ap skirtai ir A. Genui, ir J. Jakštui vertėtų prisiminti, kad filosofinė poezija neturi nieko benda su filosofavimu: Jurgis Baltrušaitis filosofuoja apdainuodamas paprasčią laukų ramunėlę, o Antanas Jasmantas filosofiškai apibendrina visą būtį žiūredamas į vos ižiūrimą voratinklio giją. Ir jokių ten abstrakcijų, jokių filosofinių kategorijų. Keista, bet tikrai filosofinės lyrikos tikra kūrėja Gražina Cieškaitė („Šiaurės Atėnai“, lapkričio 26) dabar kaip tik bėga nuo filosofinių kategorijų ar net mitinių vaizdiniių, kuriuos vienintele lietuvių poezijoje buvo nepriekaištingai įvalžiusi. Pamažu iš jos eiléraščių traukiasi ir himniškas, chorališkas dieviškojo kosmoso gaudesys, užleisdamas vietą kasdieniškesniams kalbėjimui apie kasdieniškesnius sielos (bet vis dėlto dar sielos!) reikalus. Ver-

prieškario lietuvių poezijoje niekas daugiau nerašė. Ir iš tiesų: G. Patackas naujausiosios lietuvių poezijos pasaulėvaizdį reikšmingai praturtino bohemiska ir vagabundiška patirtimi (toliau tą darė ne gailestingai anksti išmirę jo „mokytiniai“), bet štai dabar, kai rimtai užsimota rimtai kūrybai, paaikėja, kad ana kaukė priaugo neatplėšiamai, pati poetinio kalbėjimo inercija, poetinio teksto savieiga poetą „nuneša“ teksto savidestrukcijos link: „Suvalgyti savas rankas ir kojas / Ausis ir nosi lūpas ir blakstienas / Suėdus širdį širdperšiskai riaugtelt / Suésti visą vieną kartą save“. Kita vertus, kad ir kaip vertintume panašias konkretybes, jos vis viena atsidurs didžiajame G. Patacko poezijos kontekste ir istoriniu pozūriu atrodys ne kaip duobės poeto kūrybiname kelyje, o kaip neišspildę naujų, dar netyrinėtų teritorijų žvalgybos pažadai. Juoba kad, tarkim, koks nors Marius Plečkaitis („Šiaurės Atėnai“, lapkričio 12) visai rimtai įtinka, kad ir iš tokios „savinaikos“ galima susikurti savarankiską ir gyvastingą poetinę programą: „nežinau kodėl dėdė Patu / visad kartodavo // prižiūrėk bulves ir / atsargiai su kirviu // net jei mes nakvodavom / šiaurės vakaruos / lokio vigvame, // o dėdė Patu seniai / buvo miręs – // prižiūrėk bulves ir / atsargiai su kirviu“. Kažkas iš seniai pamirštų G. Patacko „Duobių danguje“ (visų pirmą – poetika absurdo atmosfera) ir kažkas visai nauja (frazė fragmentuojama G. Patackui visai priešingo G. G. Lorcos principais). Gaila, kad šis autorius tiesiog dėl gerų rankraščių gausos negalėjo laimėti praėjusį metų Pirmosios knygos konkursą. Tiesa, to paties konkurso nelaimėjo ir Ilzė Butkutė („Literatūra ir menas“, lapkričio 12), bet jos debiutinį rinkinį šių metų Knygų mugė žada pateikti leidykla „Tytō alba“. Tai bene ryškiausias šiandienos jaunųjų poezijos grįžimo iš postmodernizmo į modernizmą atvejis, ir tuo tad sunkesni vidiniai uždaviniai autorei, nes, viena, ji eina prieš srovę, kita, postmodernizmo sudarkytą poetinę tikrovę ir kalbą jai vėl reikia sugrąžinti į klasikines formas, tuo tarpu transformuota kalba reikalauja ir formas transformacijos, ir autorė atsiduria iškart tarp kelių slėgių: forma spaudžia išskyduisi kalbą, išskydusi kalba spaudžia drausminančią poetinę sąmonę, o pastaroji išvis neberanda savo vietas estetinių vertybų lauke. Štai iš kur I. Butkutės eiléraščiuose tiek daug teatro, cirko ir klounados. Visiškai nekomplikuotas, be jokios vidinės intrigos Kęstutis Rastenis („Literatūra ir menas“, lapkričio 26), bet būtent tuo jis ir gali būti artimas nekomplikuotai, buitinei sąmonei. Vytautas Kazila (lapkričio „Metai“) taikosi į retro sąmonę, ir tais atvejais, kai ta sąmonė prisišaukia retro vertebes, įvyksta netikėtas „trumpas jungimas“: dar kartą įsitikiname, kad mūsų šiandienos vertybės yra tik lževitybės, kad mūsų tėvų ir senelių patyrimai ir išgyvenimai buvo ir tikresni, ir reikšmingesni, ir universalesni negu mūsų.

Nukelta į 8 p.

Vidutinybės vidurkis

Atkelta iš 7 p.

Kažką seniai visų užmiršto bando savo eilėraščiais priminti ir Laura Sintija Černiauskaitė („Nemunas“, lapkričio 25–gruodžio 1), bet gilesnių sąmonės ar pasamones klozdą jos jaukūs teksteliai neišjudina: jautru, gražu, ir tiek. Poilsis po romano skyriaus šlifavimo. Stasės Lygutaitės-Bucevičienės ir Vaclovo Mikailionio („Šiaurės Atėnai“, lapkričio 5) bandymai suvaidinti rytiečius baigiasi tuo, kad poetinė bendrybė dar kartą padauginama iš poetinės bendrybės, ir ši virsta nekintančia poetinių bendrybių bendratimi. Dar kartą kartoju: jei būtų mano valia, vakariečiams rašyti rytiškomis formomis uždrausčiu įstatymu. O štai tokius gaivališkus liaudies kūrybos proveržius, kaip Romo Demeniškio eilėraščiai („Šiaurės Atėnai“, lapkričio 12), visokeriopai skatinčiai: „Ilgas ir plonas / Širdži ramina, / Trumpas ir storas / Plyši gadzina. // Kū sugadzysi, / Nesutaisysi, / Kitas kitap jau / Su manim pisis“. Štai jums per klyną visos estetikos. Tokios sugestijos jokiais profesionalumais nepasieksi.

Visiškas bendrybių kultas klessti prozos lankose. Jei kalbant apie G. Cieškaitę, G. Patacką, A. E. Pušytę nori nenori teko paklusti jų pačių susikrauto moralinio kapitalo sugestijai ir pagal tai vertinti atskirus kūrinius, tai kalbant apie prozininkus nelieka ir šios galimybės: paprasčiausiai beveik visi lapkričio prozos pavyzdžiai parašyti jaunų arba labai jaunų autorių, ir pasakyti apie juos ką nors daugiau, negu pasako patys jų tekstai, tiesiog neįmanoma. Atskirai paimtas kiekvienas tekstas atrodo ir profesionalus, ir paveikus, bet vos sukrinta į krūvą, paaiškėja, kad tai nėra nei individuali individualaus talento raiška, nei kryptinga žmogaus ar jo sočiumo sąmonės ar pasamones analizė. Tai madingas, visomis prasmėmis ir visiems vienodai būdingas šiandienos prozos rašymo būdas, kurį, vėlgi, sužaidė skirtinis kontekstais skirtingose aplinkose galėtume net pavadinti lietuviškos novelės savitumu, bet, kita vertus, jei lietuviškos novelės savitumas yra tik taip nusakomas, tai kaip tada turi būti apibūdinamas pats lietuvė? Šiaip ar taip, po vienu aplanku darniai, draugiškai sugyventų ir lietvinės (nieko sau pseudonimas!) „Riba“ („Nemunas“, lapkričio 25–gruodžio 1), ir Marijos Antanavičiūtės „Šachmatai“ („Literatūra ir menas“, lapkričio 19), ir Karolio Klimo „Kur pradingo Tomas Morrisonas“ („Literatūra ir menas“, lapkričio 5), ir Jurgos Tumasonytės „Kelionė pas Ozo šalies burtininką“ („Literatūra ir menas“, lapkričio 26). Netoli tenubėgtų ir Genovaitės Bončkutės „Aš nematau kitų tavo veidų ten, mieste“ („Literatūra ir menas“, lapkričio 5), bet jų išgelbsti pats elementariai-

sias prozos segmentas – pasakojimas. Tiesa, pasakojimas čia sudvasintas ir apgaubtas keliais luoksnii paslapties rūku, ir būtent tai daro tekštą meniniu, nors kita vertus, tas meniškumas savo prijimtimi yra nuo pradžios iki galo dokumentinis (kartais pasijunti, lyg skaitytum Axelio Munthe's „Knygą apie San Mikelę“), ir tai savo ruožtu taip pat intriguoja: vadinas, meniškumo dvelksmas tekste pasijunta savaime, be sąmoningų autorės pastangų, o tai jau ši tą byloja. O visas anksčiau suminėtas noveles vienija stilistikai ir fragmentiškumo poetika: profesionaliai kaitaliojami laikai ir erdvės, manipuliujama leksiniai klodais ir pasakojimo rakursais, bet kad ir kaip subtiliai, „pirštų galais“ aprašytas, fragmentinis virtualus pasauly lieka pernelyg trapus, pernelyg pažeidiamas, kad virstų stangriu meniniu kūnū. Bet dar kartą kartoju: kiekvieną atskirai noveles buvo smagu ir įdomu skaityti, ir beveik nedvejojant reikia pripažinti, kad visose jose esama didesnio ar mažesnio talento įspaudo. Bėda – atsitiktinė kaimynystė, – sakyciai, jei norėčiau ką nors gousti. Tokia kaimynystė negali būti atsitiktinė, ji tik atspindi kažką, kas sklando ore ir ko kol kas dar neįvardijome, – pasakyčiau, jei norėčiau ką nors tvirtinti. O dabar tvirtinu tik tiek, kad net labai pažeidžiamos išvardytos novelės emociškai man pasirodė ir pagavesnės, ir paveikesnės už likusių lapkričio prozą, kurią apibūdinčiai trumpai ir aiškiai: klasikinis realizmas. Daugybė metų po pirmos knygos neregėtas negirdėtas Vincas Stanulius pateikė savo novelę „Kastulė ant kryžiaus“ („Nemunas“, lapkričio 11–17). Kalbama ne apie buitį ir tuo labiau būtį, o apie paraprasciausią gyvenimą, tad nieko naujo ir nesistengiamą pasakyti. Užtat tokios gražios meninės kalbos jau seniai negirdėjau, ir aciū už ją autorui. Kalbos gyvumu ir vingrumu su V. Stanuliu bando rungtyniauti Stanislovas Abramavičius novelėje „Pasikalbėjimas“ vidur nakties“ („Literatūra ir menas“, lapkričio 19), ir dar nežinia, kuris kurį nurungtų, bet „Pasikalbėjime“ greta tradicinio pasakojimo „i Jungiama“ dar ir moderni menamo dialogo poetikos programma, kuri, jei jau „i Jungta“, tai turi ir pasiteisinti. O dabar apsakymui nuo jos nei šilta, nei šalta, ir tai išduoda savitkslį žaidimą. Algirdas Kuklio „Traukinio palydovas“ („Literatūra ir menas“, lapkričio 19) nebenturi net ir šviežios meninės kalbos pojūčio, tad lieka vaizdelis, ir tiek. Tokių galima prirašyti begales. Lina Never „Troškulyje“ („Literatūra ir menas“, lapkričio 26) kuria kafkišką jauno ministro gimimo ir mirties parabolę, ir čia net kafkiškai sau-sam pasakojimui nieko neprikiši, bet F. Kafkos kūrinyje paprasta, elementaria menine kalba būtų aprašyta būtinai labai mišlinga, labai paslaptinė situacija, o L. Never „Troškulyse“ mums tepatvirinta, kad neklystame savo valdininkus ir funkcionierius laikydami banaliais savo kėdžių vergais.

Renatas Šerelytės „Vėjo raitelis“ (lapkričio „Metai“) jau spėjo pasiodyti knyga, R. Stankevičius „Respublikoje“ trumpai ją aptarė, tad čia apsribosiu vienu žodžiu: R. Šerelytės kitokia. O gerai tai ar blogai, pasakysiu, kai perskaitysi viš romaną. Sudėtingiausias ir mišlingiausias lapkričio periodikos kūriny – Edmundo Vaičelio parabolė „Pažintis su Lietuva“ („Literatūra ir menas“, lapkričio 12). Nauja viskas: pasakotojas ir pasakojama tikrovė, pasakotojo stilius ir pasakojami žmonės, autorius požiūris ir meninio teksto santykis su juo pačiu. Jei ir yra bendras pasakojimo filosofinis užtaisas, tai jis taip apdairiai išdalytas pasakojimo veikėjams ir daiktams, kad galiausiai vis viena lieka tuščias baltas popieriaus lapas ant tuščios sienos. Jei ir brėžiami vos vos apčiuopiamų veikėjų buvimo ir charakterio kontūrai, tai jie čia pat vėjo išnešami per atvertą langą su tuščiais baltais popieriaus lapais, kuriuose ir tebuvo brėžti (bandomi brėžti). Arbatos pakelai ir arbatos puodeliai gali būti, gali jų ir nebūti, nes kiekvienas į rašomąją mašinėlę įvertas ir iki galo prirašytas lapas vis viena lieka tuščias, ir ant tuščios sienos vaidenasi vien nematomai menamų lankytųjų šešėliai. Tai ir yra pasakotojo ir jo pasakojimo būsena, kuri turi atstoti ir gyvenimą, ir buitį, ir būtį, ir perskaicius paskutinę pastraipą dar ilgai galvoje dūžgia nesamos būties nesamas buvimas nesamoje erdvėje, kurios tu vis viena nepažinsi. Tokiems tekstams aprašyti reikia specialios kalbos, kurios lietuvių literatūrologija man kol kas dar nepasiūlė. Todėl ir taip jau pernelyg „uzmetaforintą“ tekštą tik dar labiau užtamsinau, užūkauvau, intrigą painioti palikdamas skaitytojui.

Geroji lapkričio periodikos naujiena ta, kad iškart kelias frontais prabila apie literatūros kritikos padėti. Žinoma, paskatino šiam žygijui prie Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto susibūrė klubas, išplatinęs kreipimąsi į visas Lietuvos valdžias dėl kritinės minties skaldo. Rezultatus nujaučiame, jie bus daugiau negu apgailėtini, bet kalba apie kritiką, kai pačios kritikos lyg ir iš viso nėra, jau savaime intriganti dalykas. Valentinas Sventickas „Guriniuose II“ („Literatūra ir menas“, lapkričio 19) labai asmeniškai mąsto apie asmeniškus kritiko dalykus, bet, tarkim, jo, jauno, santykis su tuometiniu Švietimo ministru Henriku Zubiliu gali būti suvoktas ir universaliu, cituojamas kalbant bendriaujais bruožais apie kintančią vertybų skalę, lemiančią ir skirtinės kiekvienos kartos kūrybinius pasirinkimus. Donata Mitaitė sraipsnyje „Viskas gerai, gražiausioji markize“ („Nemunas“, lapkričio 25–gruodžio 1) kelia ne vieną klausimą, bet bent jau man aktualiausias pasirodė savitos kritiko kalbos aspektas: taip, kiekvienas kritikas kuria ir savo kalbą, nes kiekvienai mokslinei sąvokai, jeigu kritikas individualus ir savarankiškas, jis suteikia dar

ir savo prasmę bei reikšmę, ir tai jo tekštą jau savaime nuspaldina nepakartojama nauja naujų reikšmių varsa. Ir jei šiandien Lietuvoje tokį kritiką nėra, vadinas, nėra ir autentiškos kritikos. Lieka vien metodologinių pamokų konspektų juodraščiai. Konceptualiausias šiame kontekste stengiasi būti Vigmantas Butkus („Pabiros pastabos apie aktualius kritikos aspektus“ – „Literatūra ir menas“, lapkričio 26), bet temą suskaidžius į labiau apibrėžtus potemius paaikiškėja, kad iš esmės nebėra apie ką kalbėti: aptarnaujančius „savos aplinkos“ kritikus atpažįstame iš tolo, kalbančius ne apie konkretną kūrinį, o apie autorius praeities nuopelnus taip pat galime pavardėmis išvardyti, sureikšminančius kiekvieną savo „globojamo“ genijaus „pirstelėjimą“ taip pat atpažįstame iš ano genijaus autorinių vakarų. Tad vienintelė problema, verta atidesnio V. Butkaus

žvilgsnio, būtų *popso* (o netoliese – ir postmoderno) recepcija, bet jai kaip tik ir pritrūko vietas ir laiko. O kad yra apie ką rašyti, liudija kad ir Žydrūno Drungilio pokalbis su išeivijos leidėju, literatūros kritiku Kęstučiu Kebliu („Dideliems žygiams turėtų priežastis“ – „Šiaurės Atėnai“, lapkričio 12). Čia K. Keblys pasakoja, kokį išpūdį išeivijos kultūrininkams darė juos pasiekę geriausieji Mykolo Sluckio romanai (pirmoji tikra proza iš okupuotos tėvynės), ir kaip mūsų jaunesnieji rašytojai puldavo, koneveikdavo išeivijos kritikus, išdrusius M. Sluckį pagirti: atsite komunistas! Argumentas: bet mes juk rašome ne apie komunizmą, o apie literatūrą! Kontrargumentas be jokio argumento užuominas: vis tiek negalima apie juos (tuo metu ir čia pakankamai pripažintus) gerai rašyti. Potekstė: jūsų pareiga ir įsipareigojimas rašyti apie mus ir tik mus. Jūs manote, kad dabar panašių dalykų nėra? Labai klystate.

Aivaras VEIKNYS

Sniegas...

...neturi gyviesiems būdingų savybių –
jis niekada neprisimena; sniegas yra tik sniegas,
ir jam „neprisiūsi“ vaikystės...
savo paties vaikystės, matomas kaip ant delno
praėjusio šimtmečio fotografijoje, motinos kaupose po kelis
egzempliorius,
klijuotose į albumus, kruopščiai žymėtose datomis, brangintose tartum
auksas; vienoje jų – rogičės (vargu ar išlikusios, nebent rūsyje
dar atrastum kelis surūdijusius gelžgalius), režiančios
du brūkšnius sniege...
ir jam tai, vaizduojos, patinka –
taškosi į visas puses, juokiasi su manimi,
sliuogiančiu nuo kalniuko, juokiasi net garsiau už mane (juokiasi
net toje, kur nėra rogučių, tik aš – ligi kelių įsmigęs į didelę
baltą pusnį)...
grojantis nervais šis juokas, ypač dabar –
po šitiekos metų rūščios vienatvės, ypač čionai –
keliasdešimt kvadratinį metrų priplėkusioj urnoje, kurioje
tikrovė sumišusi su sapnais...
o kas, jei dabar ir sapnuoju: kad suimi rogių virvutę,
kad šaukdamas, mama, žiūrek! pasileidžiu jomis nuo mokyklos kalno?..
turėčiau žliumbt kaip mergiotę, bet nežliumbiu,
netveriu savo kailyje, sunkiai šnopuoju,
sakau, ar matei – –
ar matai, tiek daug sniego – –
tieki sniego many, kad nei šilta, nei šalta?

Istrigo: 2010-ųjų ankstyvas ruduo, TV žinios. Diktorius pakiliu balsu praneša apie Lietuvos grybavimo čempionatą: „Žmonės į komandas susiskirstė pagal politinius išsitikinimus...“

Beveik dvidešimt metų po Nepriklausomybės atkūrimo.

Viskas labai paprasta – tereikia paimti geriausią pasaulio poetų geriausią eilėraščių pirmąsias elutes ir parašyti naujus eilėraščius.
Tik dar geresnius!
Tai būtų saldus grafomanų kerstas!

cave canem

Tas baltas knygos švytėjimas...

Alfas PAKĖNAS

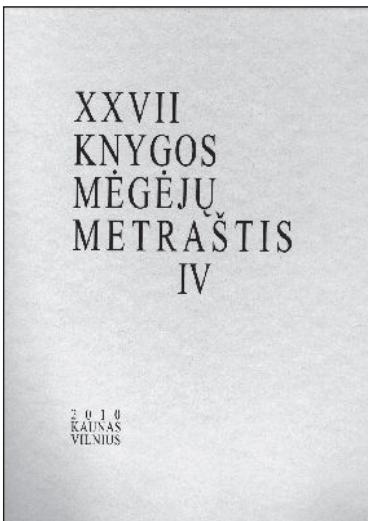
Užėjęs į bet kuriuos namus, pirmiausia dairausi knygų. Jeigu išvystu ant stalo ar jaukai dulsvuojančias lentynoje, tų namų šeimininkai iškart tampa artimesni, mylimesni – tarsi draugai. Kiekvienna knyga – lyg tiltininkė. Ji visados jungia, o ne skiria žmones. Skaitytojus. Knygų mylėtojus. Ir mėgėjus.

Yra tokia XXVII Knygos mėgėjų draugija, įkurta dar prieš karą, kai buvo gyvas Juozas Tumas-Vaižgantas, 1930 m. Kaune. Jis ją subūrė su to meto šviesuoliais – dailėtyrininku docentu Paulumi Galaune, prof. Vaclovu Biržiška, pulkininku Vytautu Steponaičiu, Lietuvos Steigiamojo Seimo nariu Juozu Pakniu, advokatu Viktoru Cimkauskui ir kitais knygų mėgstanciais ir mylinčiais inteligenčijos atstovais. O pats tapo draugijos iždininku. „Šviesus ir skaistus Vaižde, mūsų nary, mūsų būrelį gaivintojau, Juozai Tumai-Vaižgante, lydėdami Tavo žemiskus palaikus be vainiko, pasižadėjome supinti jį iš Tavo kūrybos žiedų. Kiek sugebėdami, dabar ir darome tai. XXVII knygos mėgėjai.“ 1935 m., po Vaižganto mirties, leisdami jo kūrybos rinktinę „Milžinų dvasios“, taip tituliname puslapyje įraše draugijos nariai, atsidėkodama rašytojui už jo paramą draugijai.

Ir tuomet, ir dabar ši draugija – bibliofilinė visuomeninė organizacija. Tada, kaip ir šiandien, ji tyriėjo knygos istoriją, jos meną, domėjosi retais leidiniais. Iki 1940 m. draugija išleido puikiai iliustruotų knygų, parengė Lietuvos kultūrai reikšmingų leidinių.

1993 m. birželio 27 d. atkurtai draugijai vadovauja bibliotekininkė Dalia Poškienė, parengusi ir išleidusi ne viena reikšmingą knygą. Pernai pasirodė jos kartu su redakcine kolegija (Birutė Butkevičienė, Perpetua Dumšienė, Zenonas Kerutis) sudarytas XXVII Knygos mėgėjų metraščio IV tomas, kurį gražiai išleido leidykla „Naujasis lankas“. Didžiulį ir kruopštū darbą atliko knygos redaktorius Laimonas Inis.

„Atsikūrusi XXVII Knygos mėgėjų draugija, puoselėdama knygos kultūros paveldą ir tēsdama pirmatą veiklą, išleidžia IV metraščio tomą. Jame skelbiami draugijos na-

rių, mokslininkų, knygos puoselėtojų ir kolekcininkų straipsniai, nagrinėjantys lietuviškos knygos, spaudos, bibliotekų istoriją, pasakojantys apie žymiausius bibliofilus, asmenines kolekcijas bei sovietmečio saviraidos tyrinėjimus. Taip pat spausdinami archyviniai dokumentai, naujai priimti draugijos įstatai ir pastarųjų metų veiklos kronika“, – įžanginiame žodyje rašo D. Poškienė, pripažindama, kad šis metraščio tomas toli gražu neaprēpia visas praėjusių metų veiklos, visų prisimintinų pirmtakų darbų. Gal ir gerai, kad neaprēpia, nes daugelis tų darbų verti atskiru studijų. O metraščio tomas ir taip jau gan solidus – per 300 puslapiai.

Ši didžiulė kietais sidabriniais viršeliais knyga sudaryta iš septynių skyrių, pasakojančių apie draugijos steigėjus ir jos aktyvius dalyvius, nušviečiančius knygos ir spaudos istoriją, primenančius labai įdomius ir skausmingus kai kurių žymių žmonių bibliotekų likimus, bylojančius apie gausius dartinius draugijos darbus.

Metraštį atverčia ir nušviečia poeto Justino Marcinkevičiaus kalba, pasakyta Lietuvos mokslo akademijos bibliotekoje, pristatant po 104 metų pasirodžiusią Vinco Kudirkos „Laisvų valandų“ faksimilių laidą, kurią parengė Kauno miesto savivaldybės Vinco Kudirkos viešoji biblioteka ir XXVII Knygos mėgėjų draugija: „Laisvos valandos“ – tai tautinė relikvia. Tegul šiemis tekstams jau šimtas su viršum metų – jie arti mūsų. Jie – mūsų amžininkai.

Literatūrinė popietė Juozu Tumo-Vaižganto muziejuje.
Jono VYTURIO nuotrauka

kai. Ir visada tokie bus. Jie aktualiūs. Ne sykį suskamba jie arba atsi-veria tarsi poterai, orientuodami, sutelkdami ir nukreipdami mūsų mintį – kaip pasakyti Monsinioras Kazimieras Vasiliauskas – nukreipdami prie didžiųjų vertybų, prie pagrindinio altoriaus: prie Tėvynės. Artindamas prie šio altoriaus žmogus skaidrėja, ryškėja jo dvasia, jo žmogiškoji vertė, pasiryžimas dirbtis ar aukotis. Prisiminime eileraštį „Labora“ – argi tai ne malda? „Sukalbėjės“ ši eileraštį, gali persižengnoti – jame néra nė vienos maksimos, kuriai neprirartų dangus.“

Pirmajame metraščio skyriuje prof. Vladas Žukas straipsnyje „Paulius Galaunė apie knygos meną“ rašo, kad P. Galaunė pirmasis émė keliti didesnius estetinius reikalavimus prieškario Lietuvos knygų leidėjams ir dailininkams, buvo išitikinės, jog visi knygos elementai (popierius, šriftas, iliustracijos) turi padėti atskleisti knygos turinį, būti vienodo stiliaus ir sukurti savarančių meno vertybę. Knyga P. Galaunė domino kaip kultūros palikimas, kaip dvasinės saviraiškos prie-

monė. Daugelį metraščio skaitytojų sudomins ir patrauks Nijolės Lie-tuvninkaitės dokumentais pagrįstas tyrimas „Vlado Daumanto bibliotekos likimo archyviniai pėdsakai“ ir B. Butkevičienės studija „Brolių Biržiškų fenomenas“. Atskleidžiama daug naujų ir įdomių faktų. Gražiai pateikiami Vladui Daumantui skirti spalvoti ekslibrisai iš Algirdo Šimulyno kolekcijos. Prisimintas ir vienas iš draugijos ižkūrėjų – šviesusis Vaižgantas. Spausdinamini jam skirti rašiniai – „Vaižgantis“ ši eileraštį, gali persižengnoti – jame néra nė vienos maksimos, kuriai neprirartų dangus.“

Antras metraščio skyrius skirtas Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečiui. Dr. Laima Šinkūnaitė gilinasi ir analizuoją šv. Bruno ikonografiją Pažaislio freskoje. Autorė teigia, kad „visiems ciklo paveikslams paeiliui, t. y. pagal išsiestymą sienose ir skliaute, duoti pavadinimai, iš esmės sutampa su įvykių chronologija“. Metraščio puslapius itin puosliai spalvotos freskų nuotraukos. Leonas Veržbolauskas pateikia kruopščiai parangta, gausiai iliustruotą rašinį „Tūkstantmetės Lietuvos istorija pašto ženkluose“, o P. Dumšienės paskoja apie Šveicarijos profesoriaus Jano Peterio Locherio, pamėgusio poeto Antano Kalanavičiaus kūrybą, viešnagę Lietuvoje – Dzūkijos bažnytkaimyje Nedzingėje ir poeto gimtajame Sapiegiskių kaimo. Pasak jo, A. Kalanavičius yra vienas iš savičiausiu poetų, „progesmių giedotojas“ ne tik Lietuvie, bet ir už jos ribų.

Trečiąjame skyriuje akcentuojama knygos ir spaudos istorija. Cia publikuojami Vytauto Andriulio, Eugenijos Vaitkevičiūtės, Vlado Žuko triamieji straipsniai ir Albino Rasmušio atsiminimai „Iš korекторiaus kampučio“, kuriuose pateikiama atsiminimai apie Vincą Krėvę, Petrą Vaičiūną, Kazį Binkį ir Juozą Tumą-Vaižgantą: „Knygų leidimo komisija spaustino jo „Pragiedrulius“, tai dažnokai užėdavo. Jau beveriant duris, kambaryje nuo jo pasirodymo tarsi imdavo giedrėti. Visados turėjo kažką naujai pasakyti, kalbėdavo greitai, gyvai, išterpdamas rusiškų, lenkiškų žodžių ar posakių, kurie, atrodydavo, kaip tik toje vietoje ir būtini. Neskirė žmonių pagal rangus, tautybę, tikybą, išsitikinimus, visi

jam buvo mieli, jei tik buvo sąžiningi, jei tyčia nedarė kam bloga.“

Idomūs Antano Rimvydo Čaplińsko, Z. Keručio, Eglės Borutaitės, Violetos Karmalavičienės rašiniai apie įvairių asmenybių, vienuolynų ir muziejų bibliotekų likimus. Skaitytojų suinterguos E. Borutaitės pasakojimas apie jos tévo biblioteką, kurią jis rinko ir komplektavo nuo pat jaunystės. „Ji buvo tarsi padalinta į dvi dalis – viena, prieškarinė, saugoma jo namelyje prie Kau-no Pajiesye, antroji – pradėta rinkti nuo 1940 metų – jau gyvenant Vilniuje. Abiejose bibliotekose jau po tévo mirties suskaičiuota apie 2800 knygų.“

Penktame metraščio skyriuje prie simenamas sovietmetis. Pasakoja apie prof. Alfredą Smailį – Lietuvos Atgimimo idealų skelbėją. Atsigréžiama į žmonių ir knygų likimus.

Metraštis baigiamas skyriumi „Draugijos darbai ir dienos“. Cia pateikiama Knygos mėgėjų draugijos veiklos kronika, jos vadovės D. Poškienės rašinys „Iš Lietuvos į Lietuvą“ (Keli štrichai Beatričės Kleizaitės-Vasaris portretui) bei Antano Vaidelio pasakojimas apie neįprastą vakarą Kauno kolegijoje – jo sumanytojas buvo XXVII Knygos mėgėjų draugijos narys, vienas jos atkūrimo iniciatorių Ričardas Venckus. Šis advento vakaras tapo R. Venckaus padėka likimui už tai, kad vi-są gyvenimą šalia jo buvo knyga. Kaune gerai žinomas kolekcinkas tą vakarą buvo dosnus: dalį savo ilgus metus kaupę eksponatų padovanojo Maironio lietuvių literatūros, Kauno miesto bei Ustronės knygnešystės muziejams, Juozo ir Alfonso Keliuočių palikimo studijų centrui. Priimantiesiems šias vertingas dovanas tai buvo ir netikėta, ir džiugu. Pasak R. Venckaus, ir džiaugsmingai duodantieji, ir dėkingai priimantieji tampa bent kiek laimingesni.

Ketvirtasis XXVII Knygos mėgėjų metraščio tomas, parengtas su meile ir kruopštumu, pareikalavęs daug kantrybės ir darbo, tarsi skatināmus išsaugoti baltą knygos švėtėjimą...

Draugijos nariai V. Kudirkos viešojoje bibliotekoje prisimenant Stasį Šilingą.

Vilniaus paveikslų galerijoje – Elenos Kniūkštaitės ir Vlado Drėmos darbų parodos

Andrius JAKUČIŪNAS

Vilniaus paveikslų galerija metus pradėjo dar visai nesenai Kauko paveikslų galerijoje rodyta Elenos Kniūkštaitės tapybos darbų paroda. Sostinėje lankytojams pristatomos per 90 dailininkės darbų, kurių apima net trisdešimt šešerių metų kūrybos laikotarpį. Pasak žiniasklaidoje cituojamos katalogo sudarytojos Eglės Mickutės, „Elenos Kniūkštaitės tapybos pasauly sunku sutalpinti į meno kritikų sukurtais taisyklėmis ir terminų kategorijas. Pradėjusi tapytojos keliai kaip liaudies menininkė, ji jau seniai žingsniuoja profesionalo kelius, itin savitu, išskiriančiu, jaudinančiu“.

„E. Kniūkštaitės darbų parodoje Vilniuje lankytojams suteikiama puiki proga dar kartą įsitikinti, kad tapyboje nėra banalių spalvų, o tik lėkštai pigūs spalviniai deriniai“, – informaciniame pranešime teigia parodos kuratorė Ramutė Rachlevičiūtė, – tikroje tapyboje nėra banalių temų, o tik neįtikinantis siuzetai, motyvai. Kiekvienas buvodamas su šios dailininkės paveikslais patirs, išgyvens jų, regis, mininkštą, švelniją išorinę formą, neugdrią kompoziciją ir paprastučius figūrų siluetus. Tačiau pastebės, kad šios tapytojos paveikslai tarsi stipriausias magnetas traukia prie jų sugrįžti, panirti į jų kone stebuklinę atmosferą ir patirti tokius seniai primirštus dailėje ir „nemadingus“ harmoningo buvimo sumgamta ir savimi išgyvenimus.“

E. Kniūkštaitė gretintina su tokiomis liaudies meno „rėmės“ vien savo talentu peržengusiomis asmenybėmis kaip tapytojai Petro nėlė Gerlikienė ir Lidija Meškaitė, skulptoriai Lioginės Šepka ir Stanislovas Riauba, grafikas Romanas Krasninkavičius ir kt. Jau nystėje baigtos fotografijos studijos turėjo įtakos pirmiesiems dailininkės kūriniams: būdingos statiskos kompozicijos, psychologiniai vaizduojamų asmenų (dažniausiai šeimos ir artimųjų) portretai, paslaptinga nuotaika, lydinti Elenos kūrybą iki šių dienų. Metams bėgant radosi naujių motyvų: angelų pasaulis, kupinas vaikiško žavesio, žemiško liūdesio ar džiaugsmų; šventųjų atvaizdai, savitai interpretuojami, dažnai apipinti gamtos grožiu (šermukšnių girliandos, kaštonų lapų auksas, raktažolių švytėjimas), kuris tik pabrėžia jų išskirtinę vietą kasdie-

Vladas DRĖMA. „Dailininkas“.

nybėje. Dailininkės darbuose kalbama apie paprastus dalykus ir šis pasauly kiekvienam suprantamas.

Tapybinė E. Kniūkštaitės paveikslų harmonija, anot parodos kuratorių, protingai pagrįsta paviršiaus organizavimo dėsningumais: geometriškai subalansuotos kompozicijos – su aiškiais, bet trapiaisiais siluetais, „myluojančiu liūliuojančiu“ linijų ritmu, išskaidyta vakarėjančia šviesa. Komponavimo, piešinio meistrystė atsiskleidžia paveiksluose, kurie, išliktami dekoratyvūs, perteikia ir tolimos iliuziją. „Aptakių formų kelias keiliui vilioja mus į gilumą, kad mes žvilgsniu apsukę ratą ar dažniau – aštuoniukę, vėl sugrįžtume atgal, bet jau kiti, kitokie. Ypatinges Elenos Kniūkštaitės gebėjimas kiekvienai scenelei, netgi su kasdienės duonos prieskoniu, suteikti simboliskumo matmenį. Vaizdai nubuitinti, išskaidrinti ir pakylėti. Senobinės buities idilė – poetiškai graudi ir nejudri, o svarbiausia – mistiška, ne etnografiška. Su Sidabrinio amžiaus atsvaitais.“

Turiningi ir savitai E. Kniūkštaitės portretai – tiek vaikų, tiek suaugusiuojų. Tuomet net vaikučiai Bernardas ir Vilmutė kelia tokią pat nuostabą kaip ir šv. Margarita, šv. Morta, šv. Marija Magdalietė ar šv. Pranciškus Asyžietis. Figūrinė kompozicijose visi ramūs ir tikri – dėl savęs ir dėl tų, kurie šalia. Gamtos apsuptyje mamos skendėja svajonėse, o vaikai šalia jų jaučiasi saugūs.

E. Kniūkštaitės tapybos paroda papildo parodos Kaune filmuoti vaizdai, taip pat pokalbio su dailininkė vaizdo įrašas.

Aplankius E. Kniūkštaitės pa-

rodą, neverta iš karto skubintis namo – Vilniaus paveikslų galerijoje nuo gruodžio vidurio taip pat veikia Vlado Drėmos darbų paroda, surengta jo gimimo 100-ųjų metinių proga. Nors V. Drėmos parvardė dažnam lietuvių yra ši tā sakanti, – nereikėtų užmiršti, kad jo knyga „Dingęs Vilnius“ atgimimo laikais (1991 m.) buvo tapusi kone bestseleriu, – apie jo asmenybę ir ypač apie jį kaip dailininką žinoma nedaug.

V. Drėmos kūrybos parodoje Vilniaus paveikslų galerijoje lankytojams pristatomos 65 akvareli, aliejumi, spalvotas pieštukais, grafikos technika 1928–1939 m. atlikti darbai. Taip pat eksponuojami svarbiausiai jo parengti veikalai, knygos.

V. Drėma (1910–1995) – vienas žymiausių Lietuvos dailės istorikų, talentingas dailininkas, pedagogas, muzejininkas, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūros paveldo tyrejas ir puoselėtojas, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas, pirmasis Vilniaus garbės pilietis.

V. Drėma gimė Rygoje, ten jo tėvai, mažažemai valstiečiai nuo Gervėcių, buvo atvykę dirbtų fabrikuose. Anksti netekės tėvų, augo globojamas giminaicių ir iki 1920 m. gyveno tévo gimtinėje – netoli Gervėcių esančiame Mockų kaime (abar – Baltarusija). Gervėcių kunigas, pamatės vaiko piešinius, 1920 m. gabu berniuką išsiuntė į Vilnių ir apgyvendino vaikų prieglaudoje, į kurtoje ant Tauro kalno. Mokydamasis Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijoje, V. Drėma lankė ir dailininko Vytauto Kairiūkščio dailės studiją (1927–1931). 1931 m. bai-

gęs gimnaziją, studijavo tuometinio Vilniaus Stepono Batoro universiteto Dailės fakultete, jį baigė 1936 m. 1937–1938 m. V. Drėma tobulinosi Valstybiniame rankdarbių institute Varšuvoje. Baigęs profesionalaus meno studijas, jis piešė, kūrė tapybos, grafikos, scenografijos darbus, akwareles, ekslibrus, apipavidalino kelių lietuvių poetų (Juozas Kėkšto, Onas Miciūtės, Albino Žukausko) knygas, kitzus leidinius. Nuo 1931 m. dalyvavo dailės parodose. Sovietų okupacijos laikotarpiu modernistinė V. Drėmos kūryba nebuvo priimtinė, o jis nesutiko kurti pagal socialistinio realizmo standartus. Dar besimokydamas, nuo 1931 m., V. Drėma pradėjo pedagogą karjerą ir su pertraukomis mokytavo įvairiose Vilniaus gimnazijose. 1941–1944 m. jis dirbo Vilniaus gudų muziejaus fondų saugotoju, vėliau metus éjo Etnografijos muziejaus direktoriui pareigas. Tačiau daugiausia jégų, laiko ir energijos V. Drėma skyrė Vilniaus dailės muziejui (1946–1961). Net penkiolika metų jis dirbo Vaizduojamosios dailės skyriaus vedėju, klasifikavo ir inventoriino turtingus tapybos bei skulptūros rinkinius. Čia prasidėjo ir V. Drėmos kaip mokslininko brandos laikotarpis. 1961 m. jis publikavo Kanuto Rusecko kūrybos katalogą, kuris tapo 1996 m. VDA išleistos didelės apimties monografijos pagrindu. 1970–1985 m. dirbdamas Paminklų konservavimo institute, V. Drėma itin kruopščiai rinko archyvinę ir ikonografinę medžiagą apie restauruojamus dailės ir architektūros paminklus, kvalifikuotomis konsultacijomis talkino restauratoriams. Jam vadovaujant

buvo restauruota dalis Šv. Petro ir Povilo bažnyčios lipdinių, katedros fasadų nišų skulptūros, atidengtos ir restauruotos Vilniaus universiteto freskos, apie kurių egzistavimą sužinota tik iš V. Drėmos surastu archyvalijų.

Savo žinomis V. Drėma dosnai dalijosi su studentais, ypač daug dėmesio skirdamas bendrajai dailės istorijai ir atskirai grafikos istorijai. 1946–1950 m. jis buvo Vilniaus dailės instituto, 1957–1970 m. – Lietuvos dailės instituto, o 1956–1958 m. ir Vilniaus valstybinio universiteto dėstytojas.

Darbas įvairiuose Vilniaus muziejuose, Paminklų konservavimo institute, pedagoginė patirtis, kruopštas triūnas mokslo bibliotekų rankraštynuose, tiesioginis dalyvavimas kultūros paminklų tyrinėjimui, konservavimo ir restauravimo procesuose išugdė neeilinių dailės, architektūros ir kultūros istorijos mokvą, dailėtyrininką enciklopedistą, architektūrologą. Nuo 1935 m. aktyviai bendradarbiaudamas spaudoje, V. Drėma Lietuvos, Lenkijos, Rusijos ir Baltarusijos spaudoje paskelbė per 150 straipsnių dailės ir architektūros istorijos, kultūrinio palikimo vertinimo metodikos klausimais. Jo straipsnių bei išleistų knygų palikime aprépiama didelė ir ryški Lietuvos kultūros bei paveldo istorijos panorama. Tarp svarbiausių V. Drėmos parengtų leidinių išskirtini: „Pranciškus Smuglevičius“ (1973), minėtas kapitalinis, visą mokslininko ir tyrėjo veiklą vainikujantis veikalas „Dingęs Vilnius“ (1991), knygos apie Vilniaus architektūros šedevrus: „Vilniaus Šv. Onos bažnyčia“, „Vilniaus katedros rekonstrukcija 1782–1801 metais“ (1991), studija apie architektą Fulgentą Rimgailą (1993), VDA mokslo darbai (t. 2), taip pat jau minėta knyga apie Kanutą Rusecką bei „Vilniaus Šv. Jono bažnyčia“ (1997). Daugelis Vilniaus architektūros bei dailės istorijos problemų aptariama V. Drėmos laiškuose žymiam lenkų menotyrininkui, buvusiam studijų Vilniaus universitete profesoriui, Varšuvos nacionalinio muziejaus direktoriui Stanislovui Lorencui (Vladas Drėma, Stanislaw Lorentz, „Laiškai = Listy“, 1998), jo monografijoje „Vincas Smakauskas“ (2001) ir kt. Kelios pastaroios knygos jo dukters Gražinos rūpesčiu išleistos jau po V. Drėmos mirties.

24 d., pirmadienį, 18 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – susitikimas su rašytoja Jelena Eltang. Vakare dalyvaus poetas, vertėjas Vladas Bražiūnas, aktorė Jolanta Dapkūnaitė.

27 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube – vakaras-pokalbis su Vytautu Rubavičiumi, išleidusiu esė ir straipsnių knygą „Lietuva: korupcinė demokratija“ (leidykla „Kitos knygos“). Pokalbyje dalyvaus knygos leidėjas Gediminas Baranauskas.

I renginius įėjimas nemokamas. Informacija tel. (8 5) 2629627, (8 5) 2617727; el. p. rasytojuklubas@aiva.lt.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

20 d., ketvirtadienį, 18 val. Vilniaus paveikslų galerijoje – styginių kuarteto „Chordos“ ir pianistės Šviesės Čepliauskaitės koncertas iš ciklo „Muzikinis F. Chopino salonas: Miłoszo kontinentai“. Programoje: Mikalojus Konstantino Čiurlionio Styginių kvartetas VL 83 c-moll: I d. Allegro moderato, II d. Andante, III d. Menuetto; Fryderyko Chopino Koncertas fortepijonui ir orkestrui (versija styginių kvartetui) op. 11 e-moll: I d. Allegro maestoso, II d. Romanze. Larghetto, III d. Rondo. Vivace. Įėjimas nemokamas. Informacija www.ldm.lt.

22 d., šeštadienį, 16 val. Bažnytinio paveldo muziejuje (Šv. Mykolo g. 9, Vilnius) – ekskursija po Bažnytinio paveldo muziejaus ekspoziciją. **26 d., trečiadienį, 18 val.** Bažnytinio paveldo muziejuje vyks paskaita „Jo kūno išvaizda menka ir iškalba prasta“ (2 Kor 10, 10): Tautų apaštalo šv. Pauliaus ikonografija. Paskaitą skaitys dr. Sigita Maslauskaite. Informacija tel. (8 5) 269 78 03.

Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a.13) šiuo metu veikia parodos: „Laurynui Ivinskui – 200“, „Juozui Kralikauskui – 100“, „Sugržimai“ (Viktorui Katiliui – 100), „Rašiau iš meilės“ (Alej Rūtai – 95), „Pauliui Širviui – 90“, Aldonas Ruseckaitės fotografijų paroda „Maironio sodas“. Informacija tel. 20 68 42.

90-ojo kūrybinio
sezono sausio
mėnesio
repertuaras

20 d., ketvirtadienį, 25 d., antradienį, 26 d., trečiadienį, 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Antono Čehovo „Palata“. Vienos dalies spektaklis. Inscenacijos autorius ir režisierius – Rolandas Kazlas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieto kaina – 60 Lt.

20 d., ketvirtadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – Erico-Emmanuelio Schmitto „Smulkūs vedybiniai nusikaltimai“. Dviejų dalių vedybinis detektyvas. Režisierius Raimundas Banionis. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietų kainos – 25, 30 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – „Moderatoriai“. Dviejų dalių forumas. Režisierius Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 1.40 val. Bilietų kainos – 15, 30 Lt.

21 d., penktadienį, 19 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71) – Sarah Kane „4.48 Psychozė“. Vienos dalies spektaklis. Režisierius Valius Tertelis. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilietų kainos – 20, 25 Lt.

22 d., šeštadienį, 15 val. Tavernos salėje (Kęstučio g. 62) – Šolomo Aleichemo „Mendelio milijonai“. Vienos dalies komedija. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

22 d., šeštadienį, 17 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Danielio Daniso „Akmenų pelenai“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnus Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val., 23 d., sekmadienį, 15 ir 18 val. Ilgojoje salėje (Kęstučio g. 62) – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dalies postdrama pagal Jeano Anouilha „Antigonę“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieto kaina – 25, 50 Lt.

23 d., sekmadienį, 12 val. Mažojoje scenoje (Laisvės al. 71, V a.) – „Kiškis pabėgėlis“. Muzikinis spektaklis vaidamas nuo 5 m pagal Liudviko Jakimavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“. Režisierė Agnė Sunklodaitė. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 15 Lt.

23 d., sekmadienį, 17 val. Penkojoje salėje (Laisvės al. 71) – Henriko Ibseno „Šméklos“. Vienos dalies drama. Režisierius Artūras Areima. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30-19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

20 d., ketvirtadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Be galio švelni žmogžudystė“. Dviejų dalių juodoji komedija pagal Réjaus Bredberio kūrybą. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Bilietų kainos – 24, 30 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Edvardo Radzinskio „Koba“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilietų kainos – 20, 25 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezā“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilietų kainos – 28, 35 Lt.

23 d., sekmadienį, 18 val. Michalo Walczako „Pirmasis kartas“. Dviejų dalių spektaklis. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 2.15 val. Bilietų kainos – 24, 30 Lt.

26 d., trečiadienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietų kainos – 40, 50 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14-18 val., VI-VII 11-18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietų pasaulis*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

22 d., šeštadienį, 12 val. „Mažasis Mukas“. Ar sunku būti kitokiam? Nuo 5 m. Režisierius A. Stankevičius.

23 d., sekmadienį, 12 val. „Dvi padūkėlės pelytės“. Siuvėjo istorija apie dvi padūkėlės pelytes ir pasipūtėlių katiną. Nuo 3 m. Režisierė E. Piotrowska.

Bilietų kainos – 8, 10 Lt. Teatro kasa dirba IV-V 11-17 val., VI-VII 10-14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietų pasaulis*.

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.culture.lt/nemunas>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino UAB „ArxBaltica“
Tiražas 1500
Rankraščiu nerecenzuojame ir negrąžiname.

21 d., penktadienį, 19 val. „Su Naujaisiais metais, Ana!“. Vienos dalies spektaklis pagal B. Srblijanovič pjesę „Belgrado trilogija“. Režisierius Darius Ramauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

23 d., sekmadienį, 12 val. Agnės Dilytės „Venecijos pasa“. Spektaklis vaikams. Režisierius Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieto kaina – 15 Lt.

23 d., sekmadienį, 18 val. „Mokėk – duosi“. Spektaklis pokštasis. Pagal Gitanos Gugevičiūtės pjesę „Labas gyvenimas“. Režisierius Vytautas Balsys. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

26 d., trečiadienį, 19 val. „Katyčė „P“. Spektaklis tik suaugusiesiems. Pagal Eve Ensler pjesę „Vaginos monologai“. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Režisierius Vytautas Balsys. Bilietų kainos – 35, 40 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) veikia III-V 15-19 val., VI 15-18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

20 d., ketvirtadienį, 18 val. Johano Štrauso „Vienos kraujas“. Triju veiksmų operetė. Atnaujinimo režisierius Gediminas Maciulevičius, dirigentas Virginijus Visockis, atnaujinimo dailininkė Marta Vosylitė, choreografas Aleksandras Jankauskas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 15, 25, 30, 40, 45, 50, 100 Lt.

21 d., penktadienį, 18 val. Leo Faliso „Madam Pompadur“. Dviejų dalių operetė. Režisierė ir choreografe Anželika Cholina, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Marius Jacobovskis, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 15, 25, 30, 50, 55, 60, 100 Lt.

22 d., šeštadienį, 18 val. Šarlio Guno „Margarita“ (Fausetas). Atnaujinimo premjera. Triju dalių opera. Režisierius Gintas Žilys, dirigentas Julius Geniušas, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

23 d., sekmadienį, 12 val. „Sniego karalienė“. Dviejų dalių baletu spektaklis vaikams H. K. Anderseno pasakos motyvais, pagal Edvardo Griego ir Jeano Sibeliuso muziką. Choreografas Aleksandras Jankauskas, dirigentas Jonas Janulevičius, dailininkė Ramunė Skrebūnaitė. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilietų kainos – 5, 10, 15, 18, 20, 25, 50 Lt.

23 d., sekmadienį, 15 val. koncertas Baltojoje salėje iš ciklo „Sekmadienai su muzika“. Dalyvauja: LTU projekto „Triumfo arka“ lyderiai Mindaugas Žimkus ir Gitana Pečkytė. Programoje: Roberto Schumanno dainų ciklas „Poeto meilė“, kiti kameriniai kūriniai, arijos ir duetai iš operų. Koncertą veda muzikologas Viktoras Gerulaitis. Bilieto kaina – 20 Lt.

23 d., sekmadienį, 18 val. Imrės Kalmano „Bajaderė“. Triju veiksmų operetė. Pastatymo meno vadovas ir režisierius Gintas Žilys, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas Artūras Šimonis, kostiumų dailininkė Jolanta Rimkutė, choreografas Andrius Kurienius. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 10, 15, 18, 30, 35, 40, 100 Lt.

26 d., trečiadienį, 17 val. Ričardo Rodžerso „Muzikos garsai“. Dviejų veiksmų miuziklas visai šeimai. Režisierius Nerijus Petrokas, dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 2.45 val. Bilietų kainos – 5, 10, 15, 18, 20, 25, 50 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II-VII 11-14, 14.45-18 val., tel. 20 09 33. Bilietų taip pat galima išsigti internetu www.muzikinisteatras.lt.

21 d., penktadienį, 18 val.

Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Modesatas Pitrėnas). Solistė Ieva Prudnikovaitė (mecosopranas). Dirigentas Modestas Pitrėnas. Programoje: G. Mahlerio „Mirusių vaikų dainos“, M. de Fallos Siuita iš baleto „Meilė burtininkė“. Bilietų kainos – 20, 25, 30 Lt.

22 d., šeštadienį, 17 val. Koncertas, skirtas kultūrologui Algiui Uždaviniui (1962-2010) atminti. Petras Geniušas (fortepijonas). Programoje: Roberto Schumanno (1810-1856) Fantazija C-dur op. 17 „Margi lapeliai“ („Die Bunteblätter“) op. 99. Bilietų kainos – 30, 50 Lt.

23 d., sekmadienį, 14 val. džiazo pamoka visai šeimai „Latin jazz“. Kauno bigbandas. Dirigentas Tomas Botyrius. Bilieto kaina – 10 Lt.

Filharmonijos kasa dirba II-VII 14-18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Vyriausiasis redaktorius

Viktoras Rudžianskas – tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255

Referentė – Aurina Venislovaitė – tel. (8-37) 322244

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas –

Donaldas Kajokas (KAUKO LAIPTAI) – tel. (8-37) 322251

Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –

Gražina Viktorija Petrošienė (TILTAI) – tel.: (8-37) 322266

Naujienų redaktoriai: Audronė Meškauskaitė – tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983 Andrius Jakuciūnas – tel. (8-611) 98945 el. paštas: jakuciunas@gmail.com

Apžvalgininkai: literatūra – Valdemaras Kukulas, Erika Drungytė; fotografija – Romualdas Rakauskas; muzika – Eugenija Žakiénė; kinas – Gediminas Jankauskas; teatras – Gediminas Jankus.

Fotografai: Zenonas Baltrušis, Narcizas Freimanas.

Stilištė – Lina Navickaitė – tel. (8-37) 322251

Maketuotojas – Juozas Pužauskas – tel. (8-656) 38529

Buhalterė – Irena Kavaliauskienė – tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705

Kauno menininkų namuose (V. Putvinsko g. 56) iki **sausio 30 d.** veikia piešimo ant vandens darbų – Ebru meno – paroda „At-askime mažą stebuklą kartu!..“. **20 d., ketvirtadienį, 17-19.30 val.** Ebru meno, gyvai atliekamos šio meno technikos pristatymas ir galimybė pabandyti patiemis. Iėjimas nemokamas.

Iki **vasario 2 d.** veikia Vilniaus dailės akademijos Kauno dailės fakulteto (VDA KDF) Tekstilės katedros studentų darbų paroda „Tex tyliai“, skirta katedros 70-mečiui paminėti. Iėjimas nemokamas.

22 d., šeštadienį, 23 d., sekmadienį, 16-16.30 val. varpu muzikos koncertai Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – „Prancūzų muzika“. Karilionu skambins Julius Vilnonis. Informacija tel. 22 31 44.

22 d., šeštadienį, 19 val. Kauno Ryšių istorijos muziejaus (Rotušės a. 19) salėje – „Palėpės muzika“: „Žalvarinio“ koncertas. Bilietų kainos – 15-25 Lt. Bilietus galima išsigti 1 val. prieš renginį muziejuje arba *Tiketas* ir *Bilietų pasaulio* kasose. Informacija tel. (8 626) 07211.

20 d., ketvirtadienį, 17 val. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus A. Žmuidzinavičiaus kūrių ir rinkinių muziejuje (Putvinsko g. 64) vyks garsaus grafiko Vytauto Kaušinio (1930-2009) plakatų parodos atidarymas. Paroda veiks iki **vasario 27 d.** Informacija tel. 32 25 76.

Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Paveikslų galerijoje (K. Donelaičio g. 16) iki **vasario 20 d.** veikia paroda „Geriausias 2010-ųjų metų kūrinių“. Tai kasmetinė Kauno dailininkų paroda, kuri rengiama jau tryliką kartą. Ekspozicijoje pristatoma apie aštuonias dešimtis darbų. Kaip ir kasmet čia gausu įvairiausių temų bei stilistikos kūrių, tarp kurių kiekvienas lankytinojas tikrai atras jam labiausiai patikus. Nugalėtojus rinks ne tik vertinimo komisija. Balstuoti už labiausiai patikus kūrinių gali kiekvienas parodos lankytinojas iki **vasario 15 d.** Laureatų paskelbimas ir apdovanojimas vyks vasario 16-ają, Lietuvos valstybės atkūrimo dieną. Informacija tel. 22 17 89.

Kauno apskrities viešoji biblioteka

Kauno karuselė

Projektas „ANGIS-20“. Galerija „Meno parkas“ ir Vilniaus dailės akademijos ekspozicijų salė „Titanikas“ sausio 20 d. kviečia į albumo „ANGIS“ pristatymą.

„Nūdien, kai beveik visi Lietuvos šiuolaikinio meno reiškiniai fiksuojami mažesnės ar didesnės apimties leidiniuose, šis albumas bent iš dalies padės užpildyti Lietuvos meno raidos po Neprikalauomybės paskelbimo vakuumą. Manome, jog tai buvo ir moralinė pareiga užfiksuoći grupės „Angis“ istoriją leidinyje. „Angis“ veiklos nuopelnai slypi ne tik grupinėse parodoje. Jų gretose yra Lietuvos menui svarbių asmenybų. Visi puikiai žino ir vertina Arūno Vaitkūno (1956–2005) ir Rimvido Jankausko-Kampo (1957–1993) koloristinio ekspressionizmo poveikį. Jono Gasiūno, Henrico Cerapo ir Ričardo Nemeikšio dekonstruotą tapybinę raišką. Savitą pozūjį į klasikinį palikimą demonstruojančius Alfonso Vilpišausko, Mikalojaus Šalkausko (1935–2002), Raimundo Gailiūno, Vytauto Dubausko, Kęstučio Lupeikio paveikslus. Individualiai suvokta konceptualiai raiška demonstruojančius Antaną Obcarską, Eimutį Markūną“, – teigia Arvydas Zalypas.

Artimiausiu metu bus išleistas albumas,

kuriame užfiksuoji jau Lietuvos dailės klasika tapę grupės „Angis“ darbai, kažkada, pasak pačių kūrėjų, koneveikti ar garbinti. Gali būti, kad dabar jie ras nuolatinę vietą sostinėje. Didelę pirmojo neprikalauomybės dešimtmečio dailininkų kūrybos dalį išsigijo kultūros rėmėjas Viktoras Butkus, kuris planuoja darbus eksponuoti Vilniuje įkurtame muziejuje.

Tekstų autoriai: menotyrininkai Milda Žvirblytė bei Viktoras Liutkus.

Kauno jėzuitų vienuolyno II a. salėje (Rotušės a. 9, Kaunas) sausio 16 d. atidaryta XI religinio meno paroda „Gloria Deo“. Parodoje rodoma daugiau kaip šešiasdešimt taipbos, grafikos ir medžio skulptūros darbų, pastaraisiais metais sukurtų Lietuvos dailininkų. Parodoje dalyvauja šešiasdešimt trys menininkai iš Alytaus, Birštono, Garliavos, Kauno, Panevėžio, Šiaulių, Telšių, Vilniaus.

Ši kas dvejus metus rengiama paroda siekia atskleisti platų lietuvių dailininkų religinės kūrybos spektrą, darbų autorių intenciją savo kūryba pašlovinti Viešpatį, o meno žiūrovams padeda per grožį iširti į tikėjimo gelmes.

Nuo lapkričio 28 d. paroda eksponuota Birštono sakraliniame muziejuje, kuris 2010 m. minėjo veiklos dešimtmetylę. Parodos „Gloria Deo“ ekspozicijoje: ikonos, keramikos bei stiklo skulptūros ir liturginė tekstile. Temos, kurias gyldena daili-

ninkai, yra amžinos, tačiau kiekviena kartą jas analizuojama savitu būdu. Parodoje gausu angelų. Kita ryški tematinė gija veda į šventųjų galeriją. Nemaža dalis parodoje dalyvaujančių dailininkų kalba Šventojo Rašto temomis. Kiti autoriai jautrai prabyla apie vidinius sielos virpesius bei dvasinius, o gal ir fizinius skausmus.

Sausio 15 d. Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Paveikslų galerijoje atidaryta kasmetinė paroda „Geriausias 2010-ųjų metų kūrėjys“, rengiama jau tryliką kartą. Ekspozicijoje pristatomoma apie aštuonias dešimtis darbų. Kaip ir kasmet, gausu įvairiausių temų bei stilistikos kūrinių, tarp kurių kiekvienas lankytogas tikrai atras jam labiausiai patikusį. Nugaletojus rinks ne tik vertinimo komisija. Balsuoti už labiausiai patikusį kūrį gali kiekvienas parodos lankytogas iki vasario 15 d.

Laureatų paskelbimas ir apdovanojimas vyks vasario 16-ają.

Nuo sausio 18 d. parodoje pradedama ir Eglės Velaniškytės edukacinė programa. Moksleiviai bus mokomi įšiklausyti, matyti, suvokti ir kalbėti apie meną gausioje Kauno menininkų parodoje.

Sausio 17 d. Kauno menininkų namuose atidaryta tradicinio Turkijos / turkų meno – ebru (piešimo ant vandens) – paroda

„Atraskime mažą stebuklą kartu!..“ Tai Irmos Čekanauskienės ir jos mokinų darbai.

Ebru – imituojantis ir „apgaudinėjantis“ menas. Ant popieriaus sukuriama marmuro raštoto imitacija, kurią nuo tikro marmuro paviršiaus atskirti gali tik prieš arčiau ir atidžiau išsižiūrėjës. Kiekviena ebru meno technikos struktūra yra unikali. Antrą kartą jos pakartoti neįmanoma, o rezultatas išvystamas tik perkélus paveikslą ant popieriaus lapo. Inde su sutirštintu vandeniu kuriamas paveikslas. Vandens paviršiuje teptukais paskirstomi dažai, o norint pagaliukais surūpinti vaizdas. Galiausiai ant vaizdo dedamas popierius, kuriamo lieka autoriaus darbas.

Sausio 20 d. nuo 17 iki 19.30 val. parodoe vyks turkiško ebru meno pamokos – visi galiės pažiūrėti ir pabandyti, kaip tai daroma.

*Parengė
Audronė MEŠKAUSKAITĖ*

„Nemunas“ rekomenduoja

Kitokio kino klube – „Išnarstytas Haris“

Gediminas JANKAUSKAS

Kitokio kino klube tėsiamas filmų ciklas, pavadintas „Antikrininiu kinu“. Antradienį, sausio 25 d., žiūrésime režisieriaus Woody Alleno komediją „Išnarstytas Haris“.

Šio amerikiečių režisieriaus filmuose dažnai pasitaiko Ingmaro Bergmano šedevrų motyvų („Interjerai“, „Kita moteris“, „Vasarviðžio nakties sekso komedija“). Filmo „Išnarstytas Haris“ (kartais jis vadinanamas „Benarstant Hari“) pradžia irgi įtartinai panaši į „Žemuo-

gių pievelės“ užuomazgą. Rašytojas Haris Blokas (šio herojaus pavarde režisierius taip pat „pasiskolino“ iš I. Bergmano „Septintojo antspaudo“) gauna kvietimą atvykti į savo gimtajį koledžą, kur jam turėtų būti įteiktas apdovanojimas už nuopelnus literatūrai.

I kelionę Haris pasiima vaikystės draugą Richardą (kuris pakeiliui tiesiog automobiliuje miršta nuo širdies priepluočio), geraširdę juodaodę prostitutę (kuri į klausimą, ar žina, kas yra „juoda skyllė?“, atsako: „Žinoma, aš su ja užsidirbu pragyvenimui“) ir savo ma-

žametį sūnų, kurį prieš motinos valią tenka tiesiog pagrobti iš darželio. Pakeliui Haris aplanko giminaičius, pakliūva net į pragarą (visai ne perkeltine prasme!), o finale visiškai „išnarstyto“ gyvo klasiko sielą nuramina ir glaudžiu ratu apsupa jo tikrų ir išgalvotų draugų būrys.

Po šio filmo W. Allenas buvo ne tik iprastai giriamas, bet ir sulaukė karčios kritikos. Ypač kai kuriomis scenomis piktinosi žydai, pasmerkė tautietį ir pavadinę jį „žydų antisemitu“. Anksciau tokio titulo nusipelnė filosofas Martinas Buberis. O W. Allenas žydus užrūstino šiuo pagrindinio herojaus pokštū: „Žinau, kad Antrojo pasaulinio karo metu buvo nužudyti keli milijonai žydų. Bet juk kiekvieną rekordą galima pagerinti...“

diją „Marš, marš, tra-ta-ta“, kurią 1964 m. pastatė režisierius Raimondas Vabalas. Piktokos satyros tainyje atsidūrė dvi pajūrio valstybės – Centija ir Grosija. Čia dėl majoro Varnalės (aktorius Donatas Banionis) naktinių nuotykių kiaurą parą dirbančiuose linksmybių namsose net kyla tikras karinis konfliktas. O šio karo „kurstytojais“ majoras paskelbia du įsimylėjelius iš skirtingų pasienio šalių – Zigmą Ropę ir Jadzę Uogytę.

Visai ne butaforini, o tikra karą regėsime „Pirmojoje eskadrilėje“ (sekmadienis, 21.15 val., LTV), priemonių gražios internacinalinės draugystės faktą. Europoje prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, JAV generolai dar neskuba į ji veltis, o keletas amerikiečių savanorių jau nori įsilieti į Prancūzijos aviacijos gretas. Taip legendinė Lafajeto eskadrilė papildo Bleinas Roulingsas, Viljamas Džensenas, Judžinas Skineris ir kiti bebaimiai „jankiai“.

Savaitgalio kino panoramą bagna „Elito kino“ rubrikoje pristatomas „Satyrikonas“ (sekmadienis, 23.40 val., LTV), Federico Fellinio sukurta pagal antikos laikų knygą. Nūdieną pasiekusiu Gajaus Petronijaus romano fragmentų pakanke, kad išsivaizduotume, kaip mūsų eros pradžioje buvo smukusi Romos imperijos didybė ir tuomet gyvenusių žmonių moralė. Padriki knygos epizodai režisieriu F. Felliniui padiktavo ir fragmentišką filmo struktūrą, sudarytą iš atskirų kino „freskų“.

Savaitgalis prie televizoriaus

Kino klasikos kolekciją papildo dar keli šedevrai

Gediminas JANKAUSKAS

Kriminalinė dramo „Moteris lange“ (penktadienis, 19.05 val., LTV2) nuo fašistinio teroro į Jungtinės Valstijos emigravęs režisierius Fritzas Langas klasikinio vokiško ekspressionizmo pamokas perkélé į nesenai Amerikoje susiformavusio „juodojo“ kriminalinio kino dirvą. Tolimesni šio žanro interpretatorių klasikos pamokas gerai perprato ir jomis papildė pasaulinio kino tradicijas.

Profesorius Ričardas Vonlis (aktorius Edwardas G. Robinsonas), užsnūdęs klubo fotelyje po sočių pietų, susapnuoja keistą sapną, kad prie parduotuvės jis sutinka nepažįstamą moterį. Išpiltas prakaito vyras atsibunda, išeina iš klubo ir sustoja prie parduotuvės vitrinos. Stai-ga prie jo prieina nepažystamoji iš sapno. Profesorui apima paniška baimė. Taip prasideda kupina nerimo, mirtinų pavojų ir mistinių pa-slapičių istorija.

Komedija „Saldžioji Irma“

(šeštadienis, 23.00 val., LTV2) yra resnės kartos žiūrovams pažadins begalę emocijų, patirtų kadaise žiūrint režisieriaus Billy Wilderio melodramą „Butas“ (1960 m.), kurioje pagrindinius vaidmenis sukūrė Jackas Lemmonas ir Shirley MacLaine. Truputį vėliau ši trijulė pagal Alexandre'o Breffto pjėsės motyvus sukūrė muzikinę komedią „Saldžioji Irma“. Paryžiaus žandas Nestoras Patu įsimyli prostitutė Irmą ir dėl šios meilės pasiryžęs padaryti bet ką. Situacią komplikuoja tai, kad kaip policijos pareigūnas Nestoras privalo kovoti su prostitūtemis ir jų veiklą kontroliuojančiais suteneriais.

Penkiasi „Oskarais“ apdovanoata „Narsioji širdis“ (penktadienis, 1.00 val., TV3) atkuria XIII a. padaigoje vykusias kovas dėl Škotijos laisvės. Ginkluotam pasipriesimui prieš okupantus anglus vadovavo nacionaliniu didvyriu tarpes Viljamas Volesas (jis suvaidino filmą režisavęs Melas Gibsonas). Jis vedė ginkluotus sijonuotų vyru bū-

rius prieš galingą Anglijos karaliaus Edvardo pirmojo, praminto Ilgakūrės armiją. Tačiau jégos buvo nelygios.

Žūtbūties batalijas regėsime ir komedijoje „Viengungis“ (šeštadienis, 13.25 val., TV3), bet jos išplėska tarp ištekėti seniai troštančių panelių, kurios sužino apie fantastišką partiją. Mat susirūpinęs savo anūko Džimio Šenono (aktorius Chrisas O'Donnell) ilgokai užsitęsusia viengungyste, ekscentriškas milijonierius paskelbė tokį testamentą: vaikinas gali tikėtis šimto milijonų dolerių palikimo tik tuomet, jei iki trisdesimtojo savo gimtadienio susituoks. Už tokius pinigus, žinoma, galima bet ką į žmonas pamiti. Bet Džimui tenka paskubėti. Juk iki testamente minimos datos liko vos 24 valandos.

Trilerių mėgėjų lūkesčius patenkintas filmas „Sakalas“ (šeštadienis, 22.00 val., LNK), kuriame garsų tarptautinį teroristą pravarde Šakalas (aktorius Bruce'as Willis) sanduo rusų mafija, kad jis nužudyti

JAV politikos lyderį. Žudiką gali sustabdyti tik tas, kuris gerai žino visas Šakalo profesines gudrybes.

Toks žmogus yra, bet jis – ne Džeimsas Bondas. Tai airių teroristas Deklanas Malkvinas (aktorius Richardas Gere'as), už savo veiklą sėdintis JAV kalėjime. Dabar jis gauna galimybę reabilituotis, o kartu atsilyginti Amerikai už „svetinumą“.

Karinės dramos „Už prieš linijos“ (šeštadienis, 23.00 val., TV3) įvykiai prasideda Kalėdų ryta, kai virš Bosnijos buvo numuštas JAV naikintuvas. Vienas pilotos žuvo iš karto, o kitam pavyko pabėgti. Bet bėglik Krisas (aktorius Owenas Wilsonas) iš paskos persekioja serbas sniperis. Pikčiausia tai, kad NATO vyresnybė pripažins amerikiečių skrydį neteisėtu, ir tiesioginiai bėdon patekusio amerikiečio vada tuo pat atsižiegno nuo savo taučio.

Lietuvių kino klasikos mėgėjus pradžiugins galimybę pamatyti reto žanro (politinis pamphletas) kome-